

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagstiftning om förskoleundervisning

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det genomförs en förskoleundervisningsreform. Andringar skall göras i lagen om grundläggande utbildning, lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, lagen om barndagvård, lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn och lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården.

Det skall föreskrivas om barnets rätt till avgiftsfri förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer. De barn vars läroplikt varar elva år och de barn som inleder skolgången ett år senare än vad som bestämts, skall ha rätt till avgiftsfri förskoleundervisning också det år läroplikten inleds. Förskoleundervisningen skall enligt vad kommunen beslutar ordnas i skolan, på en sådan dagvårdsplats som avses i lagen om barndagvård eller på någon annan lämplig plats. Kommunen kan skaffa tjänster som gäller förskoleundervisning också av andra offentliga eller privata serviceproducenter. Genom beslut av statsrådet kan tillstånd att ordna förskoleundervisning fortfarande beviljas också privata anordnare av grundläggande utbildning. Förskoleundervisning skall också kunna ges vid statliga läroanstalter.

På förskoleundervisningen tillämpas lagstiftningen om grundläggande utbildning oberoende av var förskoleundervisningen ordnas. Om den ordnas på en dagvårdsplats tillämpas dessutom som komplement lagstiftningen om barndagvård.

Det skall vara frivilligt för barnet att delta i förskoleundervisningen. Beslutet fattas av vårdnadshavaren. Omfattningen på förskoleundervisningen skall genom förordning enhetligt bestämmas till 700 timmar per år i hela landet. För undervisningen skall godkännas en lokal läroplan som utarbetats ut-

gående från de av Utbildningsstyrelsen fastställda riksomfattande grunderna för läroplanen. Huvudansvaret för undervisningen skall bäras av lärare som har klasslärar- eller barnträdgårdsläraryt utbildning. Behöriga att meddela undervisning är under en övergångsperiod också personer som genomgått socialpedagog- eller socionomutbildning (YH) och som arbetat i dagvårdsuppgifter. Under övergångsperioden ordnas fortbildning och de som genomgår den kan uppnå behörighet för uppgifter som lärare i förskoleundervisning.

Förskoleundervisningen skall vara avgiftsfri för eleverna. Eleverna skall också ha rätt till motsvarande studiesociala förmåner som elever i grundläggande utbildning. Elever som får förskoleundervisning skall dock inte, med undantag av de barn som omfattas av förlängd läroplikt, ha rätt till skolreseförman eller avgiftsfri inkvartering.

Kommunerna beslutar under vilken nämnd och förvaltning förskoleundervisningen i kommunen skall lyda.

För förskoleundervisningen beviljas finansiering per elev enligt systemet för finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Det pris som läggs till grund för statsandelen skall vara 85 procent av priset per enhet för grundläggande utbildning för utbildningsanordnaren i fråga.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2000 och avses bli behandlad i samband med den. De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 2000. Under det första verksamhetsåret skall det dock vara frivilligt för kommunerna att ordna förskoleundervisning, utom när det gäller av elever som omfattas av förlängd läroplikt.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning

Lagstiftning som tillämpas inom socialvårdsområdet

I lagen om barndagvård (36/1973) ingår inga särskilda bestämmelser om förskoleundervisning. Många kommuner har dock som en del av dagvårdens småbarnsfostran ordnat förskoleundervisning som särskilt riktat sig till åldersgruppen sexåringar, men också för ännu yngre barn. Omfattningen på och innehållet i den förskoleundervisning som ges i samband med dagvården har inte reglerats genom bindande bestämmelser på riksnivå. En utgångspunkt för ordnandet av förskoleundervisningen är dock Grunderna för förskoleundervisningens läroplan, som utarbetades gemensamt av Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (Stakes) och Utbildningsstyrelsen 1996, och de lokala läroplanerna för förskoleundervisningen. För daghemsvård och för familjedagvård uppbärs avgifter som också gäller förskoleundervisningen. Avgiften bestäms procentuellt enligt familjens storlek och inkomster på det sätt som närmare anges i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992).

Enligt 1 § lagen om barndagvård kan kommunen ordna vården av barn i form av daghemsvård, familjedagvård, lekverksamhet eller annan dagvårdsverksamhet (1 § 1 mom.). Daghemsvård får anordnas i en för detta ändamål reserverad lokal, kallad daghem (1 § 2 mom.). Familjedagvård får anordnas i ett privathem eller på någon annan hemliknande vårdplats, kallad familjedaghem (1 § 3 mom.). Lekverksamhet och annan dagvårdsverksamhet får anordnas på en för detta ändamål reserverad plats (1 § 4 mom.). Behövlig transport kan också anordnas för dagvårdsbarn (1 § 5 mom.).

Enligt 2 § lagen om barndagvård kan sådana barn komma i åtnjutande av barndagvård som ännu inte nått läropliktsåldern, samt, om särskilda omständigheter det påkallar, även äldre barn, för vilka vård inte ordnats på annat sätt.

En bestämmelse om kommunens särskilda skyldighet att ordna dagvård, dvs. den s.k.

subjektiva rätten till dagvård, ingår i 11 a § 1 mom. lagen om barndagvård. På basis av denna bestämmelse har alla föräldrar till eller andra vårdnadshavare för barn under skolåldern sedan ingången av 1996 haft rätt att få en sådan av kommunen anordnad plats i daghemsvård eller familjedagvård som avses i lagens 1 § 2 eller 3 mom. Rätten till en dagvårdsplats inleds efter att den moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenningsperiod som avses i sjukförsäkringslagen (364/1963) avslutats och fortgår tills barnet såsom läropliktigt enligt grundskolelagen (476/1983) börjar i grundskolan eller motsvarande skola.

Enligt 11 a § 2 mom. lagen om barndagvård har vårdnadshavare som inte väljer en dagvårdsplats som kommunen anordnar enligt samma paragrafs 1 mom., rätt att för ordnande av barnets vård på något annat sätt få ekonomiskt stöd enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) så som närmare bestäms i nämnda lag. En i sak motsvarande bestämmelse om rätten att välja mellan av kommunen anordnad dagvårdsplats och ekonomiskt stöd ingår i 3 § 1 mom. lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn. Enligt denna bestämmelse är ett villkor för att få det ekonomiska stöd som avses i lagen att barnets vårdnadshavare inte väljer en dagvårdsplats enligt 11 a § 1 mom. lagen om barndagvård.

Enligt 3 § 3 mom. lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn anses såsom val av dagvårdsplats som ordnas av kommunen enligt samma paragrafs 1 mom. inte det att barnet under ett verksamhetsår omedelbart innan det såsom läropliktigt börjar i grundskolan eller motsvarande skola deltar i av kommunen ordnad förskoleundervisning under en del av dagen. Bestämmelse innebär en avvikelse från ovan relaterade huvudregel, enligt vilken familjen för att ordna barnets vård kan välja endast mellan av kommunen anordnad dagvårdsplats eller ekonomiskt stöd. Att kombinera dessa stödformer i fråga om samma barn kan inte komma i fråga i andra fall än det som avses i bestämmelsen.

Enligt 2 a § 1 mom. lagen om barndagvård är en centralt mål för dagvården att stöda dagvårdsbarnens hem i deras uppgift

att fostra barnen samt tillsammans med hemmen främja en balanserad utveckling av barnets personlighet. Enligt 1 a § förordningen om barndagvård (239/1973) omfattar de mål för fostran som avses i 2 a § lagen om barndagvård även stödande av det egna språket och den egna kulturen i fråga om finsk- och svenskspråkiga barn samt samers, romers och olika invandrargrupper barn. Detta stöd skall utformas i samråd med företrädare för kulturen i fråga.

Enligt 11 § 1 mom. lagen om barndagvård ankommer det på kommunen att ordna dagvården. Enligt paragrafens 2 mom. skall dagvård stå till buds på barnets modersmål, då detta är finska, svenska eller samiska.

Kommunen kan fullgöra sin skyldighet att ordna dagvården genom att sköta verksamheten själv, genom avtal tillsammans med en annan kommun eller andra kommuner, genom att vara medlem i en samkommun som sköter verksamheten eller genom att skaffa service av någon annan offentlig eller privat serviceproducent. Vid anskaffning av service hos en privat serviceproducent skall kommunen försäkra sig om att servicen motsvarar den nivå som enligt 4 § 1 och 3 mom. lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992), nedan statsandelslagen, krävs av motsvarande kommunala verksamhet.

Bestämmelser om antalet barn som samtidigt vårdas i daghem och familjedagvård samt om den personal som deltar i vård- och uppfostringsuppgifter ingår i 6 och 8 § förordningen om barndagvård. Bestämmelser om behörigheten för dagvårdspersonal ingår i förordningen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården (804/1992).

I vård- och uppfostringsuppgifter i ett daghem skall finnas minst en person med stadgad yrkesmässig behörighet som avses i 4 eller 5 § förordningen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården för varje grupp om högst sju barn som har fyllt tre år och är i heldagsvård eller för varje grupp om högst fyra barn under tre år. För varje grupp om högst 13 barn som har fyllt tre år och är i halvdagsvård skall finnas minst en person med nämnda behörighet. Enligt förordningen om barndagvård skall dessutom åtminstone var tredje person i vård- och uppfostringsuppgifter i ett daghem ha stadgad yrkesmässig behörighet som avses i tidigare nämnda förordnings 4 §

och övriga personer stadgad yrkesmässig behörighet som avses i nämnda förordnings 5 §.

Enligt 4 § förordningen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården krävs för uppgiften lämplig yrkesexamen minst på institutnivå inom social- och hälsovårdsbranschen eller någon annan bransch och enligt 5 § motsvarande yrkesexamen minst på skolnivå. Såväl barnträdgårdslärare som pedagogie kandidater och socialpedagoger utgör sådan personal som avses i förordningens 4 §, medan dag- och närvårdare samt barnskötare är sådan personal som avses i 5 §.

Socialpedagogexamen har ersatts av socio-nomexamen (YH) som avläggs inom utbildningsprogrammet för det sociala området vid yrkeshögskolorna. De första med denna examen har nyligen utexaminerats.

I familjedagvård kan vårdaren samtidigt vårda högst fyra barn, familjedagvårdarens egna barn under skolåldern medräknade, samt utöver dessa ett barn som är i halvdagsvård och som erhåller förskoleundervisning eller har inlett sin skolgång. Två vårdare kan samtidigt vårda högst åtta barn samt utöver dessa i halvdagsvård två barn som erhåller förskoleundervisning eller har inlett sin skolgång. Av särskilda skäl och med beaktande av de lokala förhållandena kan tre vårdare samtidigt vårda högst tolv barn. Enligt förordningen om barndagvård tillämpas det som sagts ovan inte när en kommun ordnar familjedagvård för barn från samma familj i deras eget hem. Av familjedagvårdare fordras för uppgiften lämplig utbildning.

Enligt 12 § lagen om barndagvård tillämpas på verksamhet som kommunen ordnar med stöd av lagen om barndagvård lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården. Statsandelslagen tillämpas också med stöd av 12 § lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn på de utgifter som lagen i fråga orsakar kommunen. Med stöd av statsandelslagen får kommunen årligen statsandel för driftskostnaderna för social- och hälsovården. Det har inte bestämts hur statsandelen skall användas. Lagen åligger kommunen endast att anvisa resurser för den social- och hälsovård som ligger till grund för statsandelen. Statsandelen bestäms kalkylmässigt huvudsakligen på basis av faktorer som beskriver behovet av social- och hälsovårdsservice och omständigheter som inverkar på kostnaderna. Statsan-

delen är 24,2 procent av de kostnader som bestäms enligt statsandelslagen.

Lagstiftning som tillämpas på undervisningsväsendet

Enligt 1 § lagen om grundläggande utbildning (628/1998), som trädde i kraft vid ingången av 1999, bestäms i lagen förutom om grundläggande utbildning och läroplikt också om den förskoleundervisning som ges året innan läroplikten uppkommer. Enligt lagens 2 § är målet för förskoleundervisningen, utöver de allmänna mål som angivits för den grundläggande utbildningen, att som en del av småbarnsfostran förbättra barnens förutsättningar för inläring. Enligt lagen 5 § är kommunen skyldig att ordna förskoleundervisning för gravt handikappade eller sjuka barn som bor på dess område och som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i lagens 25 § 2 mom. Enligt samma paragraf kan undervisningsministeriet bevilja kommunen tillstånd att ordna förskoleundervisning också för andra elever. Enligt lagens 7 och 8 § kan förskoleundervisning genom beslut av statsrådet ges också i privata eller statliga skolor.

Enligt lagens 9 § omfattar förskoleundervisningen ett år. I specialundervisning för elever med förlängd läroplikt samt, med tillstånd av undervisningsministeriet, i undervisning på främmande språk, kan förskoleundervisningen omfatta två år. Enligt lagens 26 § 1 mom. skall den som omfattas av förlängd läroplikt delta i förskoleundervisning som ordnas det år läroplikten börjar. Enligt 3 § förordningen om grundläggande utbildning (852/1998) ges förskoleundervisning under minst 700 timmar per år. Läsåret 1998—99 var minimiantalet timmar i förskoleundervisning som ordnas i form av undervisning i sammansatt klass 12 timmar i veckan, dvs. ca 460 timmar per år. Till skillnad från den grundläggande utbildningen har antalet arbetsdagar för förskoleundervisningen inte fastställts. Enligt 4 § förordningen om grundläggande utbildning får elevens arbetsdag inom förskoleundervisningen omfatta högst fem lektioner.

Förskoleundervisningen är avgiftsfri och de elever som får förskoleundervisning har rätt till motsvarande studiesociala förmåner som eleverna i grundläggande utbildning.

Enligt 14 § lagen om grundläggande utbildning beslutar statsrådet om de allmänna

riksomfattande målen för den utbildning som avses i lagen. Utbildningsstyrelsen beslutar om målen för och det centrala innehållet i förskoleundervisningen (grunderna för läroplanen). Statsrådet har ännu inte fattat beslut om de allmänna riksomfattande målen med stöd av den nya lagen om grundläggande utbildning. Med stöd av grundskolagen, som föregick lagen om grundläggande utbildning, fastställde Utbildningsstyrelsen 1996 Grunderna för förskoleundervisningens läroplan för den förskoleundervisning som ges i grundskolan. Nämnda grunder har utarbetats i samråd med Stakes och de tillämpas som rekommendation också i den förskoleundervisning som ges som en del av dagvårdens småbarnsfostran med stöd av lagen om barndagvård. Nämnda grunder för förskoleundervisningen, som godkänts av Utbildningsstyrelsen, tillämpas på basis av 50 § lagen om grundläggande utbildning, tills något annat bestäms med stöd av lagen om grundläggande utbildning. Grunderna innehåller såväl förpliktande bestämmelser som anvisningar och rekommendationer. I förskoleundervisningen förekommer ingen indelning i läroämnen, utan i stället anges ämnesområden. Dessa är språk och kommunikation, matematisk begreppsorientering, natur- och miljökunskap, religion, etik, gymnastik, hälsa samt olika konstformer. Enligt 15 § lagen om grundläggande utbildning skall en anordnare av förskoleundervisning utarbeta en läroplan för undervisningen. Läroplanen godkänns särskilt för finsk-, svensk- och samiskspråkig undervisning samt vid behov för undervisning på något annat språk.

Enligt 37 § lagen om grundläggande utbildning skall varje skola där det ordnas utbildning enligt lagen ha en rektor som svarar för verksamheten. En utbildningsanordnare skall med beaktande av den form i vilken utbildningen ordnas ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande. Utbildningsanordnaren kan dessutom ha timplärare, skolgångsbiträden och annan personal. Enligt 30 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning skall undervisningsgrupperna sammanställas så att målen i läroplanen kan nås i undervisningen. Med stöd av lagens 17 § 4 mom. bestäms i 2 § 2 och 3 mom. förordningen om grundläggande utbildning om maximistorleken på undervisningsgruppen i undervisning som ges i form av specialundervisning.

Om behörighetsvillkoren för lärare som ger förskoleundervisning i samband med den grundläggande utbildningen bestäms i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet (986/1998). Enligt förordningens 7 § är den behörig att meddela förskoleundervisning som enligt förordningen är behörig att meddela klassundervisning. Behörig att meddela undervisning för en särskild undervisningsgrupp som bildats av elever i förskoleundervisningen är även den som har avlagt kandidatexamen enligt 11 § förordningen om examina och lärarutbildning på det pedagogiska området (576/1995) eller som har avlagt barnträdgårdslärarexamen. Nämnda pedagogie kandidatexamen i förordningen om examina och lärarutbildning på det pedagogiska området, vilken räknas som lägre högskoleexamen, ersatte barnträdgårdslärarexamen 1995.

Den förskoleundervisning som ges i samband med den grundläggande utbildningen beviljas finansiering enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998). Enligt lagens 1 § 3 mom. gäller om finansiering av sådan förskoleundervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning vad som i lagen bestäms om finansiering av grundläggande utbildning, om inte något annat bestäms särskilt i lagen. I förskoleundervisningen är det pris per enhet som ligger till grund för finansieringen detsamma som det pris per enhet per elev som bestämts för grundläggande utbildning för utbildningsanordnaren i fråga. Kommunerna deltar i kostnaderna för verksamheten genom finansieringsandelar som bestäms enligt kommunens invånarantal. Kommunens finansieringsandel av undervisningsverksamhetens driftskostnader är 43 procent av det belopp som fås när det belopp som beräknats enligt 9 § 2 och 3 mom. lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet divideras med invånarantalet i landet och det på så sätt erhållna beloppet multipliceras med kommunens invånarantal.

1.2. Praxis

Utredning

De mest aktuella uppgifterna om förskoleundervisningen finns tillgängliga i en utredning som social- och hälsovårdsministeriet

och undervisningsministeriet har gjort. I utredningen kartlades möjligheterna att genomföra förskoleundervisning främst för sexåringar i kommunerna. Uppgifterna nedan baserar sig på denna förfrågan.

Uppgifterna är riktgivande. Utredningen försvårades av att förskoleundervisningen definieras på olika sätt inom socialväsendet och skolväsendet och av att bestämmelserna inte är enhetliga. I förfrågan definierades förskoleundervisningen så att den är systematisk och målinriktad samt pedagogiskt inriktad och baserar sig på de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Stakes och Utbildningsstyrelsen sammanställt eller på de lokala läroplanerna för förskoleundervisningen. Svaren grundar sig på kommunens syn på hur förskoleundervisningen skall genomföras. Utredningen beskriver situationen i slutet av januari 1999 och täcker kommunerna i Finland, med undantag av Åland.

Deltagande i förskoleundervisning och täckningsgrad

I början av detta år deltog ca 78 procent av sexåringarna i målinriktad förskoleundervisning antingen inom social- eller skolväsendet. I den förskoleundervisning som ordnades inom socialväsendet med stöd av lagen om barndagvård (inklusive dagvård i form av köpta tjänster) fanns ca 45 500 barn och i den förskoleundervisning som ordnades i samband med den grundläggande utbildningen fanns ca 6 500 barn. I kommunerna förekommer också förskoleverksamhet i klubbform som församlingarna står för. I denna verksamhet deltog ca 8 000 barn bl.a. i hemvård, i av kommunen ordnad eller helt privat familjedagvård. Dessutom meddelade 68 kommuner att förskoleundervisning också ordnas i helt privat dagvård. Denna typ av förskoleverksamhet omfattade ca 2 000 barn.

Granskat länsvis finns det inga stora variationer när det gäller deltagandet i förskoleundervisningen. I Östra Finlands län var antalet sexåringar i förskoleundervisningen störst relativt sett, 80 procent av åldersklassen. I Södra Finlands län och Lapplands län var procenten för deltagandet 79 och i Västra Finlands läns 78. I Uleåborgs län deltog 74 procent av sexåringarna. Mellan kommunerna var skillnaderna stora. I en del kommuner deltog alla sexåringar i förskoleundervisningen medan det i några kommuner endast var knappt 20 procent av sex-

åringarna som deltog. En jämförelse mellan kommunerna bör dock göras med försiktighet eftersom förskoleundervisningen inte definieras på ett enhetligt sätt.

På några undantag när ordnas förskoleundervisning i alla kommuner. Ca 80 procent av kommunerna är av den åsikten att de kan erbjuda förskoleundervisning för alla som önskar sådan och 10 procent tror sig kunna erbjuda förskoleundervisning för så gott som alla. Orsaken till otillräcklig förskoleundervisning var ekonomiska svårigheter, brist på lämplig personal, bristande transportmöjligheter samt brist på lämpliga lokaler för förskoleundervisning i kommunen.

Ordande av förskoleundervisning

I 48 procent av kommunerna genomfördes förskoleundervisningen med stöd av lagen om barndagvård i samband med socialväsendet, i 13 procent med stöd av lagen om grundläggande utbildning i samband med skolväsendet samt i 39 procent inom både social- och skolväsendet.

Inom socialväsendet ordnas förskoleundervisningen vanligen i daghem (77 procent) och alla sexåringar deltar i verksamheten. Ca 10 procent av kommunerna ordnade förskoleundervisning i ambulerande daghem. När det gäller sexåringar i av kommunen ordnad familjedagvård (inklusive dagvård i form av köpta tjänster) deltog alla i förskoleverksamheten i 60 procent av kommunerna. Endast i 8 procent av kommunerna deltog barn i familjedagvård inte i förskoleundervisning. I nästan hälften av kommunerna deltog alla sexåringar i hemvård i förskoleundervisning. För barn i av kommunen anordnad familjedagvård eller hemvård ordnas förskoleundervisningen antingen med stöd av lagen om grundläggande utbildning i skolan eller med stöd av lagen om barndagvård i daghem, förskoleklubbar eller som förskoleverksamhet i församlingens regi. Sexåringar i helt privat familjedagvård deltar inte lika aktivt i förskoleundervisning som barn i av kommunen anordnad familjedagvård eller hemvård. Det finns också minst uppgifter om denna grupp.

Antalet barn och dimensioneringen av personalen

Uppgifter om antalet barn i relation till fostrarna begärdes endast för verksamhet

som arrangeras av skolväsendet och församlingen, eftersom förordningen om barndagvård reglerar personaldimensioneringen när förskoleundervisning ordnas inom dagvården.

I en särskild förskoleundervisningsgrupp i skolan varierar antalet barn per lärare enligt förfrågan mellan 6 och 23. I förskoleundervisning som ordnas i samband med första och andra årskursen i den grundläggande utbildningen är storleken på gruppen av barn vanligen något större, det kan finnas upp till 30 barn i klassen. Vanligen är antalet barn dock ca 10—15 barn per lärare.

I församlingens förskoleklubbar är antalet barn vanligen tio barn per ledare, i några få fall över 20 barn.

Personal i förskoleundervisningsuppgifter

Inom socialväsendet finns det inga särskilda bestämmelser om behörigheten för personalen i förskoleundervisningen. Av denna orsak gällde förfrågan om man i kommunen särskilt avtalat om att någon viss yrkesgrupp eller en person med en viss utbildning skall svara för planeringen och genomförandet av förskoleundervisningen. Av svaren framkom att man hade gått till väga på detta sätt i största delen av kommunerna (83 procent). En del kommuner nämnde fler än en yrkesgrupp. Enligt 66 procent av kommunerna ligger ansvaret för förskoleundervisningen hos barnträdgårdslärarna, enligt 21 procent hos socialpedagogerna, enligt 16 procent hos klasslärarna, enligt 11 procent hos specialbarnträdgårdslärarna och enligt 10 procent hos barn/dag/närvårdarna. I elva kommuner var också familjedagvårdarna planeringsansvariga och i en kommun låg ansvaret endast hos familjedagvårdaren. I en del av kommunerna är det en arbetsgrupp som svarar för planeringen. I den ingår t.ex. en barnträdgårdslärare, en klasslärare och församlingens barnledare. Även om ansvaret för genomförandet av förskoleundervisningen inte i egentlig mening fördelats i kommunerna, är det i praktiken vanligen barnträdgårdslärarna eller socialpedagogerna som svarar för planeringen och genomförandet av den inom socialväsendet.

Inom skolväsendet är det vanligen en klasslärare som svarar för förskoleundervisningen. Ca en fjärdedel av den personal som meddelar förskoleundervisning är barnträdgårdslärare. I skolorna deltar också skol-

gångsbiträden i genomförandet av förskoleundervisningen. Församlingens förskoleklubbar leds huvudsakligen av barnledare.

Förskoleundervisningens omfattning och planeringen av undervisningen

I daghemmen sker förskoleundervisningen både som en del av den dagliga, målinriktade verksamheten och som särskilda stunder med förskoleundervisning för sexåringar. Förskoleundervisning ordnas både i heldags- och halvdagsgrupper. För barn i familjedagvård ordnas förskoleundervisningen antingen i daghem, skolor eller såsom församlingens förskoleverksamhet. I många kommuner ordnas förskoleundervisningen för barn i familjedagvård i separata förskoleklubbar, som samlas en eller flera gånger i veckan.

Inom skolväsendet ordnas förskoleundervisningen i särskilda förskoleundervisningsgrupper eller tillsammans med första och andra årskursen i den grundläggande utbildningen. Dess omfattning i särskilda grupper är vanligen 19—20 timmar i veckan. Antalet veckotimmar för förskoleundervisning som ges i samband med första och andra årskursen i den grundläggande utbildningen är vanligen 12 timmar i veckan. I den förskoleundervisning som ordnas i samband med skolväsendet har i vissa fall också sådana barn deltagit för vilka undervisningens omfattning legat klart under ovan relaterade minimiomfattning som bestämmelserna förutsätter.

I församlingens förskoleklubbar är omfattningen 1—12 timmar i veckan. Klubbarna samlas vanligen två gånger i veckan tre timmar åt gången.

Nästan alla kommuner (87 procent) har utarbetat en läroplan för förskoleundervisningen. I ungefär hälften av kommunerna har också specialbehoven hos barn som är i särskilt behov av omsorg och fostran beaktats i planen. Vanligen (i 77 procent av kommunerna) har planen beretts gemensamt av dagvården och skolan.

Arrangemang kring förskoleundervisningen 2000

I förfrågan ville man också få kommunens syn på vilka nya åtgärder genomförandet av en heltäckande förskoleundervisning skulle förutsätta i kommunen. I förfrågan sades dock inte vad som avses med heltäckande

förskoleundervisning och inte heller huruvida den skall vara avgiftsfri. Kommunernas bedömning var att ca 56 300 barn kommer att delta i förskoleundervisningen 2000, vilket är ca 86 procent av åldersklassen. Detta innebär att kommunerna tror att efterfrågan på förskoleundervisningen kommer att stiga med nästan 4 000 barn.

Enligt förfrågan förutsätter genomförandet av förskoleundervisningen nya resurser i 70 procent av kommunerna. Nya lokaler behövs i 28 procent av kommunerna, i 30 procent av kommunerna måste gamla lokaler repareras. Hälften av kommunerna tror att de kommer att behöva nya tjänster. Ca 630 tjänster borde inrättas. I hälften av kommunerna behövs mer resurser också för att ordna transporterna. Också materialanskaffningar, måltidsarrangemang samt personalutbildning förorsakar kostnader.

1.3. Bedömning av nuläget

De år som föregår skolåldern är viktiga med tanke på barnets utveckling och senare skolf framgång. Skillnader som beror på faktorer i barnets miljö ger olika skolfärdigheter och påverkar därigenom barnets framtida skolf framgång och allmänt förutsättningarna för inläring. Genom systematisk småbarnsfostran, varav förskoleundervisningen är en del, kan man utjämna skillnaderna och förebygga att de ökar. Deltagande i förskoleundervisning är speciellt viktigt för barn för vilka skolstarten skjutits upp. Sexåringarna bör på ett mera heltäckande sätt upptas i en systematisk undervisning. I syfte att förbättra jämlikheten i utbildningshänseende borde arrangemangen när det gäller förskoleundervisningen för sexåringar bli enhetligare. Den olikartade regleringen av förskoleundervisningen för sexåringar i lagstiftning som lyder under två olika förvaltningsområden medför splittring och det förekommer stora skillnader mellan kommunerna i fråga om förskoleundervisningsarrangemangen. Otillfredsställande och ojämnt ur familjernas synvinkel är också den nuvarande situationen där avgift uppbärs för förskoleundervisning i samband med dagvården medan förskoleundervisningen inom skolväsendet är avgiftsfri.

Enligt den av statsrådet i december 1995 godkända planen för utveckling av utbildningen och av forskningen vid högskolorna för åren 1995—2000 skall omfattningen på

grundskolan och den huvudsakliga åldern för inledande av skolgången bibehållas. Skolstarten görs dock smidigare på så sätt att åldern för inledande av skolan kan variera något mer än tidigare beroende på elevernas skolmognad och vårdnadshavarnas önskemål. Enligt planen är målet vid ordnande av förskoleundervisning en situation där i praktiken hela åldersklassen deltar i förskoleundervisning under ett år före grundskolan. Kommunen beslutar om huruvida förskoleundervisningen skall ges i samband med grundskolan eller dagvården.

I den nya lagen om grundläggande utbildning som trädde i kraft vid ingången av detta år gjordes skolstarten smidigare på så sätt att ett barn enligt lagen på vårdnadshavarens ansökan har rätt att inleda skolgången ett år tidigare än vad som bestämts, om barnet på basis av psykologiska och vid behov även medicinska utredningar har förutsättningar att klara av studierna. Enligt tidigare motsvarande bestämmelse i grundskolelagen var inledande av skolgången tidigare än vad som bestämts i sista hand beroende av kommunens prövning. I den nya lagen om grundläggande utbildning togs däremot inte in några allmänna bestämmelser om kommunernas skyldighet att ordna förskoleundervisning för sexåringar, utan ordnande av förskoleundervisning förutsätter alltså tillstånd av undervisningsministeriet. I riksdagens svar på regeringens proposition med förslag till lagstiftning om utbildning (Riksdagens svar 70/1998 rd—RP 86/1997 rd) ingår dock ett uttalande enligt vilket riksdagen förutsätter att regeringen bereder ändringar av lagen om grundläggande utbildning så att barnets rätt till ett år lång förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer kan träda i kraft den 1 augusti 2000 utgående från de ekonomiska resurserna.

2. Föreslagna ändringar

I propositionen föreslås att det skall genomföras en förskoleundervisningsreform. Det skall bestämmas att kommunerna är skyldiga att i regel året innan läroplikten uppkommer ordna förskoleundervisning för barn som bor på kommunens område. Dessutom skall kommunerna vara skyldiga att ordna förskoleundervisning det år läroplikten uppkommer för barn som omfattas av förlängd läroplikt eller som enligt 27 § lagen om grundläggande utbildning inleder den

grundläggande utbildningen ett år senare än vad som bestämts. Förskoleundervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt och den förskoleundervisning som ordnas av vissa skolor med främmande undervisningsspråk kan såsom för närvarande vara två år. Det skall bestämmas att barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten börjar eller, i de fall då skolstarten skjutits upp, året då läroplikten uppkommer. Vårdnadshavaren bestämmer om barnet deltar i förskoleundervisningen.

Reformen skall träda i kraft i två faser. Från ingången av augusti 2000 skall kommunerna utan tillstånd av undervisningsministeriet kunna ordna sådan förskoleundervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning. För detta får de statsandel som gäller undervisningsväsendet. Skyldigheten att ordna förskoleundervisning samt barnets subjektiva rätt till förskoleundervisning skall träda i kraft från och med ingången av augusti 2001.

Förskoleundervisningen skall enligt vad kommunen beslutar ordnas i skolan, på en sådan dagvårds- eller familjedagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. lagen om barndagvård eller på någon annan lämplig plats. Kommunen kan också skaffa tjänster som gäller förskoleundervisning av offentliga eller privata serviceproducenter, såsom en församling eller ett privat daghem. Kommunen skall svara för kvaliteten på de köpta tjänsterna. På basis av tillstånd eller beslut av statsrådet skall förskoleundervisning alltså kunna ordnas också i privata eller statliga läroanstalter. Kommunerna skall planera och ordna förskoleundervisningen samt på motsvarande sätt också dagvården så, att de barn som deltar i förskoleundervisningen respektive dagvården på ett smidigt sätt skall kunna utnyttja också dagvårdsservicen respektive delta i förskoleundervisningen.

Familjerna skall bibehålla den i lagen om barndagvård föreskrivna subjektiva rätten till dagvårdsplats tills barnet såsom läropliktigt inleder den grundläggande utbildningen. Den förskoleundervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning skall inte betraktas som dagvård, även om förskoleundervisningen på det sätt lagen tillåter ordnas på en sådan dagvårdsplats som avses i lagen om barndagvård. Deltagande i förskoleundervisning skall således inte heller ses som ett sådant val mellan dagvårdsplats och ekonomiskt stöd som avses i lagen om barndag-

vård och i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn. Familjerna skall således fortfarande ha rätt att för den tid som inte upptas av förskoleundervisning för ordnandet av barnets vård välja antingen av kommunen anordnad dagvårdsplats eller ekonomiskt stöd enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn.

Förskoleundervisningen är systematisk undervisning och fostran som har en fast anknytning till både småbarnsfostran och nybörjarundervisningen (årskurs 1—2 i den grundläggande utbildningen). Syftet med förskoleundervisningen är utöver de allmänna målen för undervisningen att förbättra barnens förutsättningar för inläring och främja en smidig övergång från småbarnsfostran till nybörjarundervisningen. Verksamheten utgör en del av en livslång utveckling och ett livslångt lärande, i vilken det gäller att förena det bästa från dagvårdens och skolans pedagogiska verksamhet. Avsikten är att fortsätta utveckla innehållet i den småbarnsfostran som anges i lagen om barndagvård i nära anslutning till utvecklingen av förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Förskoleundervisningen skall genomföras i samarbete med hemmen.

Bestämmelser om förskoleundervisningen skall tas in i lagen om grundläggande utbildning. Förskoleundervisningen skall dock inte betraktas som grundläggande utbildning utan som undervisning som föregår den grundläggande utbildningen. Oberoende av utbildningsplatsen för förskoleundervisningen skall bestämmelserna i lagen om grundläggande utbildning och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den tillämpas på enahanda grunder. Bestämmelserna skall i huvudsak kvarstå sådana de är i den gällande lagen om grundläggande utbildning och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Lagen om barndagvård och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den skall dock tillämpas som ett komplement på den undervisning som ges på en dagvårdsplats, oberoende av om det är fråga om verksamhet som kommunen ordnar själv eller t.ex. förskoleundervisningsservice som köps av ett privat daghem. I lagen om barndagvård, i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn samt i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården skall samtidigt göras de ändringar som föranleds

av reformen.

Kommunerna kan fritt bestämma hur den förskoleundervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning placeras förvaltningsmässigt, dvs. under vilken nämnd eller förvaltning förskoleundervisningen i kommunen skall lyda. I förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning är det fråga om sådan undervisning som avses i nämnda lag. Det är således inte fråga om sådant ordnande av dagvård som enligt lagen om barndagvård ankommer på kommunerna och således inte heller om sådan socialvård som avses i socialvårdslagen (710/1982), även om kommunen kan besluta att ordna förskoleundervisningen på en sådan dagvårdsplats som avses i lagen om barndagvård. Vid administrationen av förskoleundervisningen är kommunerna således inte bundna av 6 § 1 mom. socialvårdslagen eller 11 § 3 mom. lagen om barndagvård, enligt vilka kommunens hela socialvård, inklusive dagvården, skall skötas av samma kollegiala organ, t.ex. av socialnämnden. Skollagstiftningen innehåller inte bestämmelser om hur verksamhet enligt skollagstiftningen skall placeras förvaltningsmässigt i kommunen. Enligt 16 § 2 mom. kommunallagen (365/1995) skall det i en tvåspråkig kommun för undervisningsförvaltningen tillsättas ett organ för vardera språkgruppen eller ett gemensamt organ med särskilda sektioner för vardera språkgruppen. Ledamöterna i organen eller sektionerna skall väljas bland personer som hör till respektive språkgrupp. Förskoleundervisningen anses som verksamhet som hör till undervisningsväsendet.

Förskoleundervisning skall i regel ges under ett år innan läroplikten inleds. Förskoleundervisning för barn med förlängd läroplikt som deltar i specialundervisning skall omfatta två år. Omfattningen av förskoleundervisningen bestäms genom förordning i form av årliga timantal. Inom förskoleundervisning som omfattar ett år skall timantalet i all förskoleundervisning vara minst 700, vilket fördelat på läsårets arbetsdagar innebär tre till fyra timmar förskoleundervisning per dag. För förskoleundervisningen bestäms dock ingen daglig arbetstid eller arbetstid per vecka utan besluten om sättet att ordna förskoleundervisningen och om arbetstiderna fattas lokalt. Förskoleundervisningen skall också i fortsättningen kunna ordnas som undervisning i en sammansatt klass till-

sammans med elever som får grundläggande utbildning.

För att målen för förskoleundervisningen skall nås och undervisningen vara av hög kvalitet anser regeringen det viktigt att det inte bildas alltför stora undervisningsgrupper. Enligt lagen om grundläggande utbildning beslutar utbildningsanordnaren om bildandet av undervisningsgrupper inom ramen för en allmän bestämmelse i lagen. I fråga om specialundervisningen bestäms dock om maximistorleken på undervisningsgruppen uttryckt i antal elever. I förskoleundervisning som ordnas på en dagvårdsplats tillämpas dessutom bestämmelserna i förordningen om barndagvård om antalet barn i förhållande till antalet personer som deltar i vård- och fostringsuppgifter. Avsikten är att ge utbildningsanordnarna en rekommendation om bildandet av undervisningsgrupper. I tillämpliga delar skall nuvarande dimensionering för halvdagsvården användas som utgångspunkt för rekommendationen, dvs. gruppen skall i regel omfatta högst 13 elever som får förskoleundervisning. För att vid behov säkerställa att de grupper som bildas av elever som får förskoleundervisning inte i någon situation blir alltför stora, intas i lagen om grundläggande utbildning ett bindande bestämmelse enligt vilket bindande bestämmelser om bildande av undervisningsgrupper i förskoleundervisningen vid behov kan ges i förordning.

Statsrådet skall besluta om de allmänna riksomfattande målen för förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen iaktas de av Utbildningsstyrelsen fastställda riksomfattande grunderna för läroplanen som ligger till grund för de lokala läroplaner som uppgörs av kommunerna och av andra utbildningsanordnare.

Grunderna för grundskolans läroplan, av vilken nybörjarundervisningen är en del, fastställdes 1994. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan sammanställdes gemensamt av Stakes och Utbildningsstyrelsen och fastställdes 1996. Förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har inte synkroniserats i de nuvarande grunderna för läroplanen. I anslutning till lagändringen skall därför grunderna för den grundläggande utbildningens läroplan ändras tillika med grunderna för förskoleundervisningens läroplan som en del av dem. Syftet är att förenhetliga verksamheten oberoende av om undervisningen sker på en dagvårdsplats eller

i skolan, skapa förutsättningar för samarbete mellan skolan och daghemmet samt möjliggöra en smidig övergång från småbarnsfostern till nybörjarundervisning. I grunderna för läroplanen skall tas hänsyn till de förbättrade inlärningsförutsättningarna hos de elever som inleder den grundläggande utbildningen.

De nya grunderna för förskole- och nybörjarundervisningens läroplan skall utarbetas i samverkan mellan undervisningsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Stakes, Finlands Kommunförbund samt Undervisningssektorns fackorganisation OAJ samt genom omfattande intressentsamarbete med skolorna och dagvården. För att läroplanerna på lokal nivå skall vara klara så snart som möjligt efter det att de riksomfattande grunderna färdigställts, kommer Utbildningsstyrelsens nätverk och annan informationsteknik att utnyttjas vid läroplansarbetet. Processen kommer under olika skeden av reformen att stödas genom heltäckande utbildning. Läroplansarbetet skall inledas hösten 1999 och de nya grunderna skall vara klara vid ingången av augusti 2000. Även i fortsättningen skall undervisningsministeriet och Utbildningsstyrelsen bereda ovan nämnda beslut i samråd med social- och hälsovårdsministeriet och Stakes.

Förskoleundervisningen och de måltider som ingår i den skall vara avgiftsfria för eleverna. Vårdnadshavarna skall däremot svara för förskoleelevernas resor och de kostnader som föranleds av dem. Elever som får förskoleundervisning skall inte heller ha rätt till avgiftsfri vård vid olycksfall eller avgiftsfri inkvartering, vilket elever i grundläggande utbildning har. Elever med förlängd läroplikt som får förskoleundervisning skall dock ha samma studiesociala förmåner och rättigheter som elever som får grundläggande utbildning. Till 7 a § 6 mom. lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården skall för klarhets skull fogas en mening enligt vilken den tid som används för avgiftsfri förskoleundervisning skall beaktas som en faktor som sänker avgiften för dagvården om den så ordnas som heldagsvård eller under en del av dagen.

Bestämmelser om finansiering av förskoleundervisningen skall ingå i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Finansiering skall beviljas enligt antalet elever. Som finansieringsgrund används priserna per enhet per elev. På grund av att kostnaderna för att ordna förskoleun-

dervisning är lägre än för den grundläggande utbildningen skall priset per enhet för förskoleundervisningen vara 85 procent av det pris per enhet som bestämts för grundläggande utbildning för utbildningsanordnaren i fråga. I den förskoleundervisning som ges elever med förlängd läroplikt skall priset per enhet vara detsamma som i grundläggande utbildning. I propositionen redogörs särskilt för de ekonomiska verkningarna av reformen.

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för lärare som meddelar förskoleundervisning skall ingå i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet. Behörighetsvillkoren skall vara desamma som de som för närvarande gäller i förskoleundervisning som ges i samband med den grundläggande utbildningen. Behörig att meddela förskoleundervisning är således den som har behörighet som klasslärare eller som har avlagt barnträdgårdsläraryxamen eller pedagogie kandidatexamen. Även andra personer än sådana som uppfyller nämnda behörighetsvillkor kan delta i undervisnings- och fostringsarbetet. Ansvaret för undervisningen bärs alltid av en lärare som uppfyller behörighetsvillkoren. Bestämmelser om behörighetsvillkoren för annan personal som deltar i undervisningen skall inte tas in i nämnda förordning om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet. I förskoleundervisning som med stöd av lagen om grundläggande utbildning ordnas på en dagvårdsplats tillämpas på annan undervisnings- och fostringspersonal vad som bestäms i 6 och 8 § förordningen om barndagvård.

Behörig att meddela förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning är dessutom under en övergångsperiod, dvs. från ingången av augusti 2000 till utgången av juli 2002, en person med socialpedagogexamen eller socionomexamen (YH) som när lagen träder i kraft arbetar eller under tre år före ikraftträdandet har arbetat minst ett år i sådana barndagvårdsuppgifter (lednings-, styrnings- eller utvecklingsuppgifter eller vård-, omsorgs-, uppföstrings-, undervisnings- eller rehabiliteringsuppgifter som kräver omfattande kunskaper) som avses i 4 § förordningen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården, i de fall då kommunen har beslutat att ordna förskoleundervisningen på en dagvårdsplats. Syftet med övergångsbestämmelsen är speci-

ellt att öka kommunernas rörelsefrihet i det skede då förskoleundervisningen startar. Samtidigt inverkar bestämmelsen på socialpedagogernas och socionomernas ställning under övergångsperioden. Avsikten är att under övergångsperioden ordna fortbildning som ger pedagogiska och didaktiska färdigheter speciellt för uppgifter inom förskoleundervisningen. Genom att slutföra fortbildningen skall ovan avsedda personer med socialpedagog- eller socionomutbildning (YH) få permanent behörighet för uppgifter som lärare i förskoleundervisning. Också en person som antagits till socionomutbildning (YH) före år 2000 och som senare avlägger socionomexamen kan antas till fortbildning.

3. Propositionens verkningar

3.1. Ekonomiska verkningar

Förskolereformen utökar statens utgifter med ca 372 miljoner mark på årsnivå. Statsandelarna för driftskostnaderna på undervisningsministeriets förvaltningsområde ökar med 555 miljoner mark och statsandelarna för social- och hälsovårdsministeriets driftskostnader minskar med 183 miljoner mark.

Ökningen i statens utgifter beror på att elevantalet växer, kostnadsstrukturen inom dagvården förändras och på att statsandelsprocenten inom undervisningsväsendet är större än inom social- och hälsovårdsväsendet (57 procent inom undervisningsväsendet, 24,2 procent inom social- och hälsovårdsväsendet).

Kommunernas driftsutgifter ökar till följd av reformen med 238 miljoner mark. Dessutom kommer kommunerna att gå miste om avgiftsintäkter till ett belopp av 136 miljoner mark. Å andra sidan får kommunerna ovan nämnda 372 miljoner mark i utökade statsandelar, vilket innebär att behovet av tilläggsfinansiering inom den kommunala ekonomin beräknas till 2 miljoner mark.

Hushållens utgifter minskar med 136 miljoner mark, vilket är lika med de avgiftsintäkter kommunerna går miste om.

Kostnadsverkningarna av förskolereformen har uppskattats i driftskostnader på årsnivå och i 1999 års kostnadsnivå. En höjning av priserna per enhet för grundläggande utbildning 2001 och eventuella höjningar i dagvårdsavgifterna 2000 har inte beaktats i beräkningarna.

I beräkningarna har man antagit att 59 000

barn från och med läsåret 2001—2002 kommer att delta i avgiftsfri förskoleundervisning för sexåringar, vilket är ca 90 procent av denna åldersklass. Beräkningen bygger på bedömningen att ca 44 000 sexåringar åtnjuter kommunal dagvård, ca 2 000 sexåringar omfattas av stöd för privat vård och ca 6 000 sexåringar deltar i grundskolans förskoleundervisning år 1999.

I beräkningarna har man antagit att kommunerna genomför förskoleundervisningen inom ramen för det pris per enhet som bestäms för den. Verkningarna av eventuella förändringar i tjänstekollektivavtalet för personal som ger förskoleundervisning har inte bedömts. Eventuella verkningar på anläggningskostnaderna har inte uppskattats och inte heller kostnaderna för eventuell annan utvidgning av dagvården.

Förskoleundervisningen skall omfatta minst 700 timmar per år. Priset per enhet för förskoleundervisning skall vara 85 procent av priset per enhet för grundläggande utbildning. Priset per enhet är lägre än för grundläggande utbildning, eftersom rätten till förskoleundervisning inte skall inbegripa rätt till avgiftsfri transport eller inkvartering och eftersom undervisningen är mindre till omfattningen än i den grundläggande utbildningen i genomsnitt.

Aven om rätt till avgiftsfri transport inte ingår i den föreslagna reformen, blir vissa kommuner, speciellt i glesbygden, tvungna att ordna avgiftsfri eller subventionerad transportservice för sexåringar som får förskoleundervisning. Detta innebär en ökning av kommunernas utgifter — beroende på vad kommunerna beslutar — med uppskattningsvis 20—30 miljoner mark per år. Summan ingår inte i de kostnadsverkningar av reformen som anförts ovan.

År 2000 uppstår extra kostnader under fem månader. I fråga om undervisningsväsendet är statsandelen för förskoleundervisningen år 2000 totalt 239 miljoner mark, varav 33 miljoner mark täcks av de nuvarande statsandelar för förskoleundervisning i grundskolan, 76 miljoner mark av statsandelar för social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde medan 130 miljoner mark utgör en nettoökning av statens utgifter. Kommunernas utgiftsökning år 2000 på grund av reformen är totalt 56 miljoner mark och nettoverknningen inom den kommunala ekonomin 10 miljoner mark. Bedömningarna för år 2000 har beräknats enligt nivån på priset per en-

het för året i fråga.

3.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

Enligt propositionen skall ett barn ha rätt till avgiftsfri förskoleundervisning inom ramen för undervisningsväsendet under ett års tid året innan läroplikten uppkommer. Till denna del medför propositionen å ena sidan en utvidgning av kommunernas lagstadgade skyldigheter och å andra sidan en överföring av den förskoleundervisning som för närvarande ges sexåringar i samband med den av kommunen anordnade dagvården från socialväsendets förvaltning och finansieringssystem så att den blir en del av undervisningsväsendets förvaltning och finansieringssystem. Enligt vad kommunen beslutar kan förskoleundervisningen enligt förslaget ordnas i skolan, på en sådan dagvårdsplats som lagen om barndagvård avser eller på någon annan lämplig plats. Dessutom skall kommunen kunna köpa tjänster som gäller förskoleundervisning av offentliga eller privata serviceproducenter. Största delen av förskoleundervisningen för sexåringar ges för närvarande med stöd av lagen om barndagvård i samband med den av kommunen ordnade dagvården. Denna proposition antas inte i väsentlig grad ändra situationen när det gäller platsen där undervisningen ordnas åtminstone under de närmaste åren. I framtiden skall ändringen beaktas redan i det skede då nya lokaler och funktioner planeras och byggs.

Kommunerna skall besluta under vilken nämnd eller förvaltning förskoleundervisningen för sexåringar skall lyda. Kommunerna skall inte vara bundna av 6 § 1 mom. socialvårdslagen enligt vilket kommunens hela socialvård skall skötas av samma kollegiala organ, t.ex. socialnämnden. Skollagstiftningen innehåller inte bestämmelser om hur den verksamhet som anges i skollagstiftningen skall placeras förvaltningsmässigt i kommunen. I 16 § 2 mom. kommunallagen bestäms om indelning av undervisningsförvaltningen enligt språkgrupp i en tvåspråkig kommun.

Propositionens verkningar på personalen beror i väsentlig grad på hur heltäckande kommunen i dagens läge har ordnat förskoleundervisningen, huruvida kommunen har tillräckligt med lärare som är behöriga att ge förskoleundervisning och i vilken mån vård-

nadshavarna önskar förskoleundervisning för sina barn. På riksnivå kan propositionen väntas öka personalen med ca 300—400 lärare, om ca 90 procent av sexåringarna deltar i förskoleundervisning. Efter övergångsperioden kan det ske en liten ökning av behovet av lärare som genomgått klasslärar- eller barnträdgårdsläraryt utbildning eller avlagt pedagogie kandidatexamen.

4. Beredningen av propositionen

Undervisnings- och fostringsarrangemangen för sexåringar har behandlats i ett flertal olika kommittéer, kommissioner och arbetsgrupper allt sedan 1960-talet. Under detta årtionde har frågan varit aktuell i synnerhet i samband med regeringens utbildningspolitiska redogörelse, utvecklingsplanerna för utbildningen och vid totalrevideringen av utbildningen. Ett omnämnande om att ordna förskoleundervisningen för sexåringar enligt enhetliga grunder för hela åldersklassen ingår såsom tidigare nämnts i denna proposition i den av statsrådet i december 1995 godkända planen för utveckling av utbildningen och av forskningen vid högskolorna för åren 1995—2000. Den kommission som beredde totalreformen av utbildningslagstiftningen föreslog i sitt betänkande (Kommittébetänkande 1996:4) i enlighet med det ställningstagande som uttryckts i utvecklingsplanen att det i lagen om grundläggande utbildning skulle föreskrivas om barns rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer. Kommunerna skulle på motsvarande sätt vara skyldiga att ordna förskoleundervisning för alla barn som bor på kommunens område. Kommunerna skulle få besluta om förskoleundervisningen ordnas i skolan eller i samband med dagvården. I de utlåtanden som hade begärts om kommissionens förslag var man allmänt för att förskoleundervisningen ordnas på det sätt kommissionen hade föreslagit. På grund av den svaga offentliga ekonomin ledde kommissionens förslag dock inte till en enhetlig förskolelösning för hela åldersklassen sexåringar, utan läget i fråga om ordnandet av förskoleundervisningen kvarstod i huvudsak oförändrat när den nya lagstiftningen trädde i kraft vid ingången av detta år. Riksdagen förutsatte dock i sitt svar på regeringens proposition med förslag till lagstiftning om utbildning att regeringen bereder ändringar i lagen om grund-

läggande utbildning så, att barnets rätt till ett år lång förskoleundervisning innan läroplikten uppkommer kan träda i kraft fr.o.m. augusti 2000.

Undervisningsministeriet tillsatte i slutet av maj 1999 en arbetsgrupp som hade till uppgift att lägga fram ett förslag till ändring av författningarna om undervisningsväsendet och socialväsendet till följd av den förskolereform som skrivits in i regeringsprogrammet för Lipponens andra regering. I arbetsgruppen fanns företrädare för undervisningsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet, Utbildningsstyrelsen, Stakes, Finlands Kommunförbund och Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ. Arbetsgruppen överlätt sitt förslag till undervisningsministern i juli 1999. Undervisningsministeriet ordnade en utfrågning om arbetsgruppens förslag. I den deltog företrädare för ovannämnda instanser samt för Helsingfors universitet, yrkeshögskolan Satakunnan ammattikorkeakoulu, Hälso- och socialvårdens fackorganisation Tehy rf, Kommunsektorns fackförbund KAT rf, Socialarbetarnas förbund rf, Vanda stad och föräldraorganisationen Suomen Vanhempainliitto.

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid undervisningsministeriet utgående från arbetsgruppens förslag och de åsikter som uttalats om dem. Också tjänstemän från social- och hälsovårdsministeriet har deltagit i beredningsarbetet. De anslagsändringar som propositionen medför har tagits med i budgetpropositionen för 2000.

Muntliga förhandlingar enligt lagen om förhandlingsrätt för innehavare av kommunala tjänster (389/1944) har förts om propositionen med personalorganisationerna.

5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Den av social- och hälsovårdsministeriet tillsatta arbetsgruppen för förskolepedagogik överlämnade sitt betänkande i april 1999 (Social- och hälsovårdsministeriet, promemoria 1999:4). I sitt arbete koncentrerade sig arbetsgruppen på den offentliga förskolepedagogiken och inom den på dagvården, som är en viktig sektor då det gäller att genomföra förskolepedagogik. Arbetsgruppen föreslog en totalrevidering av lagen om barndagvård. Dagvården skall enligt förslaget ses som en serviceform där barnets rätt att delta i förskolepedagogiken och för-

äldrarnas rätt att få dagvård för sitt barn förernas. Förskoleundervisningen skall definieras som en uppgift för dagvården. Enligt arbetsgruppen omfattas alla barn under skolåldern, som är i dagvård, av förskoleundervisning, eftersom förskoleundervisningen är en del av dagvårdens förskolepedagogik. Det mest brådskande är enligt arbetsgruppen dock att det i lagen om grundläggande utbildning skall bestämmas om avgiftsfri förskoleundervisning för sexåringar under minst 700 timmar per år.

För att utveckla dagvårdens förskolepedagogik föreslog arbetsgruppen bl.a. att det görs upp allmänna riksomfattande riktlinjer för förskolepedagogiken, där man definierar värderingarna för och syftet med vården, fostran och undervisningen samt riktlinjerna för hur verksamheten skall utvecklas. Riktlinjerna skall beredas av Stakes och fastställas av statsrådet.

Arbetsgruppen behandlade i sin promemoria också de många olika begrepp som förekommer inom förskolepedagogiken och stannade slutligen för att uppfatta begreppen så att "systemet för vården av små barn" och "dagvården" beskriver servicesystemet medan "förskolepedagogiken" och "förskoleun-

dervisningen" beskriver servicens innehåll. Enligt detta utgör stödsystemet för vården av små barn ett servicesystem som består av alternativa vårdformer och som gör det möjligt för föräldrarna att välja den vårdform som lämpar sig bäst ur barnets och föräldrarnas synvinkel. Dagvården är en service för barnen och föräldrarna som det ankommer på kommunen att ordna. Förskolepedagogiken utgör vård, fostran och undervisning. Med förskoleundervisning avses det pedagogiska innehållet i förskolepedagogiken och genomförandet av den.

I denna proposition har begreppet "förskoleundervisning" begränsats så att det gäller endast verksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning. Det kan dock bli aktuellt att återkomma till begreppen och en eventuell precisering av lagstiftningen både vid revideringen av de grunder för läroplanen som den föreslagna förskolereformen förutsätter och vid beredningen av ändringarna i dagvårdslagstiftningen på basis av de förslag som arbetsgruppen för förskolepedagogik lagt fram samt utlåtandena om dem.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2000 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lag om grundläggande utbildning

1 §. *Tillämpningsområde.* Enligt paragrafens 2 mom. bestäms i lagen förutom om grundläggande utbildning och läroplikt också om förskoleundervisning som ges året innan läroplikten uppkommer. Definitionen av förskoleundervisning i paragrafen motsvarar inte helt vad som bestäms om förskoleundervisning i de senare paragraferna i lagen om grundläggande utbildning. Enligt 26 § 1 mom. lagen om grundläggande utbildning är undervisningen under det första läropliktsåret i fråga om gravt handikappade och sjuka som omfattas av förlängd läroplikt förskoleundervisning. Dessutom har förskoleundervisning närmast i samband med dagvården givits sådana barn i läropliktsåldern för vilka inledande av den grundläggande

utbildningen med stöd av 27 § lagen om grundläggande utbildning har skjutits upp. Förskoleundervisningen varar i regel ett läsår. Enligt lagens 9 § 2 mom. kan förskoleundervisningen i specialundervisning för elever som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 25 § 2 mom. samt med tillstånd av vederbörande ministerium, i sådan undervisning på främmande språk som avses i 10 § 4 mom., dock omfatta två år. På basis av det ovanstående föreslås att första meningen i paragrafens 2 mom. preciseras så att förskoleundervisning i regel ges året innan läroplikten uppkommer. Med året innan läroplikten uppkommer avses den tidsperiod om ett år som föregår den tidpunkt då barnet inleder skolgången, dvs. i praktiken det föregående läsåret.

På förskoleundervisningen tillämpas allmänt alla bestämmelser i lagen om grundläggande utbildning och bestämmelserna i en

förordning med stöd av den, om det inte särskilt sägs i bestämmelsen att denna endast tillämpas på grundläggande utbildning eller på annan undervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning. Av bestämmelserna i lagen om grundläggande utbildning tillämpas 1—4, 6—11, 14—22, 26, 29—31, 35—37, 39—44 och 50—54 § på förskoleundervisningen. På förskoleundervisningen tillämpas dessutom den nya 26 a § som ingår i denna proposition och på en del av de elever som får förskoleundervisning 32—34 §, som föreslås bli ändrade. Av de bestämmelser som gäller den grundläggande utbildningen tillämpas t.ex. inte 12 och 13 § som gäller undervisningen i läroämnena modersmålet samt religion och livsåskådningskunskap och inte heller bestämmelserna i kapitel 6 som gäller arbetstiden. I förskoleundervisningen finns ingen ämnesindelning, men enligt gällande grunder för läroplanen innehåller den t.ex. ämnesområdena språk och kommunikation samt religion. Undervisningens omfattning i förskoleundervisningen anges genom förordning i form av det totala antalet timmar, som är 700 timmar per år. I förskoleundervisningen finns det däremot inga bestämmelser om läsåret eller antalet arbetsdagar, utan det ankommer på utbildningsanordnaren att besluta om arbetstiderna och hur arbetet utformas. Avsikten är att i 4 § förordningen om grundläggande utbildning stryka bestämmelsen om maximiantalet timmar per dag i förskoleundervisningen.

På förskoleundervisning som ordnas på en sådan dagvårds- eller familjedagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. lagen om barndagvård tillämpas enligt det föreslagna tillägget till paragrafens 2 mom. som ett komplement bestämmelserna i lagen om barnvård och i de förordningar som givits med stöd av den, om inte något annat bestäms i lagen om grundläggande utbildning eller i en förordning med stöd av den. Det som skall tillämpas är bl.a. de bestämmelser i förordningen om barndagvård som gäller förhållandet mellan vård- och fostringspersonalens storlek och antalet barn och som reglerar barngruppernas storlek. Tillämpas skall också bestämmelserna i förordningen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården såsom ett komplement till de behörighetsvillkor för rektor och lärare som med stöd av lagens 37 § 3 mom. föreskrivs i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsen-

det. De förstnämnda bestämmelserna skall gälla behörighetsvillkoren för den övriga personal som deltar i genomförandet av förskoleundervisningen. Förutom klasslärare och barnträdgårdslärare skall således också andra som uppfyller de behörighetsvillkor som föreskrivs i 4 eller 5 § i förordningen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården, såsom socialpedagoger eller barnskötare, kunna arbeta i dessa uppgifter. Avsikten är att till förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet foga en övergångsbestämmelse enligt vilken också en person som genomgått socialpedagog- eller socionomutbildning (YH) och som arbetar inom uppgifter i barndagvården när den föreslagna lagen träder i kraft eller en person som genomgått socialpedagogutbildning eller ovannämnda socionomutbildning och under tre år före ikraftträdandet har arbetat minst ett år i motvarande uppgifter, skall vara behörig att meddela undervisning under två år efter det att den föreslagna lagstiftningen trätt i kraft.

4 §. *Skyldighet att ordna grundläggande utbildning och förskoleundervisning.* Enligt lagen om grundläggande utbildning är kommunen skyldig att ordna förskoleundervisning omfattande ett år endast för gravt handikappade eller sjuka barn som omfattas av förlängd läroplikt. Förskoleundervisning omfattande två år kan enligt gällande lag om grundläggande utbildning ordnas för barn med förlängd läroplikt. För närvarande fordras tillstånd av undervisningsministeriet för att förskoleundervisning skall kunna ordnas för andra barn i samband med den grundläggande utbildningen. Största delen av förskoleundervisningen ges för närvarande med stöd av lagen om barndagvård som en del av den dagvård kommunen ordnar. Nämnda lag innehåller dock inga särskilda bestämmelser om förskoleundervisningen. Sedan ingången av 1996 har kommunerna med stöd av 11 a § 1 mom. lagen om barndagvård varit skyldiga att, om vårdnadshavarna så önskar, ordna en sådan dagvårds- eller familjedagvårdsplats som avses i lagens 1 § 2 eller 3 mom. för alla barn som ännu inte såsom läropliktiga börjat i grundskolan eller motsvarande skola.

Det föreslås att paragrafens 1 mom. och rubriken ändras så att kommunerna utöver grundläggande utbildning är skyldiga att ordna också sådan förskoleundervisning som

avses i lagen för alla barn som bor på kommunens område. Kommunen skall vara skyldig att ordna förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer samt dessutom förskoleundervisning året då läroplikten uppkommer för sådana gravt handikappade eller sjuka barn som avses i 25 § 2 mom. och som omfattas av förlängd läroplikt och för barn som på basis av lagens 27 § inleder skolgången ett år senare. För barn med förlängd läroplikt uppkommer läroplikten det år då barnet fyller sex år.

Enligt förslaget kan kommunen ordna förskoleundervisningen så som den själv önskar antingen i skolan, på någon annan lämplig plats eller på en sådan dagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. lagen om barn- och dagvård. Kommunen kan skaffa tjänster som gäller förskoleundervisning också av någon annan kommun, en samkommun, staten eller av en sådan privat utbildningsanordnare som avses i 7 §. På basis av det tillägg som föreslås bli fogat till paragrafens 1 moment kan kommunen skaffa tjänster som gäller förskoleundervisning också av någon annan offentlig eller privat serviceproducent. Exempel på andra offentliga serviceproducenter är församlingar medan privata serviceproducenter kan vara privata daghem. Bestämmelsen förutsätter inte att kommunen skaffar dagvårdstjänster av serviceproducenten, utan avtalet om att köpa tjänster kan också gälla endast förskoleundervisning. På verksamheten tillämpas i första hand lagen om grundläggande utbildning och bestämmelser med stöd av den, oberoende av vilken plats som valts för att ordna undervisningen. Kommunen är skyldig att övervaka att de tjänster den skaffar uppfyller de krav som ställs i lagstiftningen och t.ex. i de grunder för läroplanen som Utbildningsstyrelsen godkänt. Ett uttryckligt omnämnande om kommunens övervakningsskyldighet skall tas in i paragrafens 1 mom. Om kommunen skaffar tjänster som gäller förskoleundervisning av någon annan instans än en sådan som fått tillstånd att ordna utbildning, beviljas statsandelen vederbörande kommun på basis av ett meddelande från kommunen. Kommunen betalar ersättning till serviceproducenten utgående från ett avtal mellan kommunen och serviceproducenten.

Paragrafens 4 mom. skall kompletteras så att en kommun som har både finsk- och svenskspråkiga invånare är skyldig att på samma sätt som i fråga om grundläggande

utbildning ordna förskoleundervisning separat för vardera språkgruppen. Enligt 10 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning skall elever som bor på samernas hembygdsområde och behärskar samiska huvudsakligen undervisas på samiska. Hörselskadade skall vid behov också få undervisning på teckenspråk.

Enligt övergångsbestämmelsen skall kommunens skyldighet att ordna förskoleundervisning för andra än sådana som omfattas av förlängd läroplikt och på motsvarande sätt den rätt till förskoleundervisning som barnet har enligt den föreslagna 26 a § träda i kraft den 1 augusti 2001. Före detta är det frivilligt för kommunerna att ordna förskoleundervisning för andra än sådana som omfattas av förlängd läroplikt.

Skyldigheten för den kommun inom vilken ett sjukhus är beläget att ordna sjukhusundervisning, om vilket föreskrivs i 4 § 3 mom. lagen om grundläggande utbildning, gäller också förskoleundervisning.

5 §. *Annan utbildning och grundläggande utbildning för andra än läropliktiga.* Eftersom en bestämmelse om skyldighet att ordna förskoleundervisning föreslås bli fogad till 4 §, stryks alla omnämnanden om förskoleundervisning i paragrafen och i rubriken för den.

Aven om det inte finns någon uttrycklig bestämmelse om saken har lagen om grundläggande utbildning tolkats så att kommunen kan fatta beslut om att ordna grundläggande utbildning för andra än läropliktiga. Undervisningen ordnas vanligen i vuxengymnasier, på gymnasiernas vuxenlinjer samt i medborgar- och arbetarinstitut. För klarhets skull föreslås en bestämmelse i paragrafen enligt vilken kommunen beslutar om ordnande av grundläggande utbildning för andra än läropliktiga.

6 §. *Bestämmande av skolplats för eleverna.* Paragrafen innehåller en allmän bestämmelse gällande kommunerna om planeringen och ordnandet av den undervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning. Paragrafen gäller också förskoleundervisningen i kommunen.

På basis av det tillägg som skall göras i paragrafens 1 mom. skall arrangemangen i fråga om förskoleundervisningen i kommunen samt platserna där förskoleundervisningen äger rum och när undervisningen infaller samordnas med dagvårdsarrangemangen så att barn som deltar i förskoleun-

dervisningen på ett smidigt sätt kan utnyttja dagvårdsservice. Bestämmelsen är avsedd att styra planeringen av funktionerna och ålägger t.ex. inte kommunerna att ordna transporter.

Det föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att platsen där förskoleundervisningen ordnas förutom en skola också kan vara en sådan dagvårds- eller familjedagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. i lagen om barndagvård, och även ovan i 4 § 1 mom., eller någon annan offentlig eller privat vårdplats eller någon annan plats för förskoleundervisning.

Reformen medför ingen ändring i den rätt till en sådan av kommunen anordnad dagvårdsplats som avses i lagen om barndagvård och som familjer med barn under skolåldern har med stöd av lagen. Deltagande i förskoleundervisning som ordnas med stöd av lagen om grundläggande utbildning, även i det fall att förskoleundervisningen ordnas på en sådan dagvårdsplats som avses i lagen om barndagvård, innebär inte heller ett sådant val av dagvårdsplats som avses i lagen om barndagvård respektive lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn.

10 §. *Undervisningsspråk*. Enligt paragrafen är skolans undervisningsspråk antingen finska eller svenska. Med skolans undervisningsspråk avses det språk som förutom att det är det språk som huvudsakligen används i den egentliga undervisningen dessutom är skolans administrativa språk och det språk som allmänt används i all skolans verksamhet. Enligt paragrafen kan undervisningsspråket också vara samiska, rommani eller teckenspråk eller något annat i paragrafen nämnt språk. Paragrafens 2 mom. innehåller en skyldighet att ordna undervisning på samiska för elever som bor på samernas hembygdsområde och vid behov undervisning också på teckenspråk för hörselskadade. Paragrafen gäller all undervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning inklusive förskoleundervisningen. Enligt 9 § förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet skall lärare som meddelar grundläggande utbildning eller förskoleundervisning fullständigt behärska skolans undervisningsspråk. Om undervisningsspråket är ett annat än skolans undervisningsspråk, kan undervisningen också meddelas av en person som behärskar det språk som används i undervisningen. Utbildningsstyrelsen bestämmer vid behov hur

språkkunskaperna skall visas.

De förslag som gäller ordnande av förskoleundervisning kan antas avsevärt öka den undervisning som ges på någon annan plats än i skolan och det föreslås därför att den första meningen i paragrafens 1 mom. kompletteras så att antingen finska eller svenska utgör undervisningsspråk och administrativt språk jämförbart med skolans undervisningsspråk inte bara i skolan utan också i undervisning som ordnas på annan plats. Enligt den föreslagna ändringen av 4 § 4 mom. lagen om grundläggande utbildning är en kommun som har såväl finsk- som svensk-språkiga invånare skyldig att ordna grundläggande utbildning och förskoleundervisning separat för vardera språkgruppen.

Enligt 1 § 3 mom. och 43 § 2 mom. lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt statsrådets beslut om grunderna för statsunderstöd som beviljas för undervisning på samiska och i samiska i den grundläggande utbildningen, gymnasiet och yrkesutbildningen (191/1999), vilket utfärdats med stöd av sistnämnda lagrum, beviljas kommuner och andra utbildningsanordnare statsunderstöd också för kostnaderna för sådan förskoleundervisning på samiska och sådan undervisning i samiska i samband med förskoleundervisningen som dessa ordnar i kommuner på samernas hembygdsområde. Statsunderstödet beviljas på de villkor som anges i nämnda statsrådsbeslut enligt de genomsnittliga lönekostnaderna per undervisningstimme för undervisningspersonalen i utbildningen.

14 §. *Timfördelning och grunderna för läroplanen*. Enligt paragrafens 1 mom. beslutar statsrådet bl.a. om de allmänna riksomfattande målen för förskoleundervisningen. På basis av paragrafens 2 mom. beslutar Utbildningsstyrelsen bl.a. om målen för och det centrala innehållet i förskoleundervisningen.

Då de lösningar som gäller målen för förskoleundervisningen, och på basis av dem förskoleundervisningens omfattning och i synnerhet dess innehåll, är av avgörande betydelse bl.a. för planeringen av barndagvården, innehållet i förskoleundervisningen och samordningen av förskoleundervisningen och andra funktioner, föreslås att till paragrafens 3 mom. fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket undervisningsministeriet och Utbildningsstyrelsen bereder de beslut som avses i paragrafen i samråd med social- och hälsovårdsministeriet samt Stakes. Nämnda

instanser kommer sinsemellan överens om samarbetsformerna och -metoderna.

På basis av 50 § 1 mom. lagen om grundläggande utbildning tillämpas inom förskoleundervisningen de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen utfärdade 1996 innan lagen om grundläggande utbildning hade trätt i kraft, tills något annat bestäms med stöd av lagen om grundläggande utbildning.

26 a §. *Rätt till förskoleundervisning.* Det föreslås att till lagen fogas en paragraf där det bestäms om barnets rätt till sådan förskoleundervisning som avses i lagen. Enligt den huvudregel som uttrycks i paragrafens första mening skall ett barn ha rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer. På basis av den andra meningen i paragrafen skall sådana handikappade eller sjuka barn som avses i lagens 25 § 2 mom. och som omfattas av förlängd läroplikt och sådana barn som på basis av lagens 27 § inleder skolgången ett år senare ha rätt till förskoleundervisning också det år då läroplikten uppkommer. I fråga om barn med förlängd läroplikt skall rätten således gälla också det år då barnet fyller sex år och i fråga om barn som inleder skolgången ett år senare, det år då barnet fyller sju år.

Elevens vårdnadshavare beslutar om barnet deltar i förskoleundervisningen. Ett undantag utgör den förskoleundervisning som ges året då läroplikten uppkommer för barn som omfattas av förlängd läroplikt. I förordning tas in bestämmelser om hur man söker till förskoleundervisningen. Huvudregeln är att endast barn som uppfyller villkoren i lagen och som har anmälts till förskoleundervisningen på det sätt som utbildningsanordnaren förutsätter kan delta i förskoleundervisningen. Utbildningsanordnarna är skyldiga att informera hur anmälningen till förskoleundervisningen går till. Av särskilda skäl, om vilka bestäms i förordning, kan också ett barn som anmälts senare än vad som anges ovan delta i förskoleundervisningen.

Enligt 30 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning skall undervisningsgrupperna sammanställas så att målen i läroplanen kan nås i undervisningen. I 2 § förordningen om grundläggande utbildning bestäms närmare om bildandet av undervisningsgrupperna. Paragrafen innehåller bestämmelser om högsta möjliga storlek uttryckt i elevantal endast i fråga om den undervisning som ges i form av specialundervisning. Bestämmel-

serna iakttas också i förskoleundervisning som ges som specialundervisning. I 6 och 8 § förordningen om barndagvård bestäms om antalet barn som vårdas och om personalens storlek i dagvården. På basis av det föreslagna 1 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning tillämpas bestämmelserna också i förskoleundervisning som ordnas på en dagvårdsplats. För det fall att det till följd av olika sätt att reglera bildandet av undervisningsgrupper uppkommer sådana arrangemang i strid med målen för reformen där beslutet om platsen för förskoleundervisningen fattas på basis av var grupperna kan vara större, eller regleringen annars leder till alltför stora undervisningsgrupper med tanke på målen för förskoleundervisningen, fogas till paragrafens 3 mom. ett bemyndigande med stöd av vilket det genom förordning vid behov kan föreskrivas om bildandet av undervisningsgrupper i förskoleundervisningen på ett bindande sätt. Regeringen följer gruppstorleken inom förskoleundervisningen och vidtar vid behov åtgärder för att föreskriva om en enhetlig gruppstorlek. Avsikten är att ge en rekommendation om bildandet av undervisningsgrupper i förskoleundervisningen.

Enligt lagens övergångsbestämmelse träder bestämmelserna om rätt till förskoleundervisning för andra barn än de som omfattas av förlängd läroplikt och på motsvarande sätt om kommunens skyldighet att ordna förskoleundervisning i kraft den 1 augusti 2001.

32 §. *Skolresor.* Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att elever som får förskoleundervisning, med undantag av elever med förlängd läroplikt, inte skall ha rätt till skolreseförmån. För närvarande har alla som deltar i förskoleundervisning i samband med den grundläggande utbildningen rätt till skolreseförmån på samma grunder som elever i den grundläggande utbildningen. När det gäller förskoleundervisning som ges i samband med dagvård har barn inte rätt till avgiftsfri transport. Enligt 1 § 5 mom. lagen om barndagvård kan behövlig transport anordnas för dagvårdsbarn. Beslut om transporter och avgifterna för dem fattas av kommunen.

33 §. *Inkvartering.* Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att elever som får förskoleundervisning, med undantag av elever med förlängd läroplikt, inte skall ha rätt till avgiftsfri inkvartering. För närvarande

har alla som deltar i förskoleundervisning i samband med den grundläggande utbildningen rätt till inkvartering på samma grunder som elever i den grundläggande utbildningen. Om man bortser från vissa statliga specialskolor, finns det i praktiken inga inkvarterade elever som får förskoleundervisning.

34 §. *Hälsovård och vård vid olycksfall.* Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att rätten till avgiftsfri vård vid olycksfall i framtiden endast skall gälla den undervisning som ingår i läroplikten. För närvarande gäller rätten till avgiftsfri vård vid olycksfall också elever i förskoleundervisning och påbyggnadsundervisning som ordnas i samband med den grundläggande utbildningen. När det gäller förskoleundervisning som ordnas i samband med dagvården har barn för närvarande inte rätt till avgiftsfri vård vid olycksfall. Kommunerna kunde i framtiden ta frivilliga försäkringar med tanke på olycksfall bland elever i förskoleundervisning och påbyggnadsundervisning. I fråga om ersättning för person- och sakskador som åsamkats elever som får förskoleundervisning och påbyggnadsundervisning tillämpas allmänt vad som bestäms i skadeståndslagen (412/1974). Till en elev i påbyggnadsundervisning erlaggs på basis av förordningen angående skadestånd för olycksfall vid undervisning (851/1948) skadestånd såsom för olycksfall i arbetet för olycksfall, som inträffat i laboratorie- eller fältarbete eller i annat praktiskt övningsarbete och som föranlett av förhållanden som är utmärkande för ifrågakvarande undervisningsform.

Ikraftträdelsebestämmelse. Lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2000. Kommunen kan från nämnda datum ordna förskoleundervisning utan tillstånd av undervisningsministeriet. Skyldigheten att ordna förskoleundervisning för andra än sådana som omfattas av förlängd läroplikt och barnets rätt till förskoleundervisning, om vilken föreskrivs i 26 a §, skall dock träda i kraft ett år senare, dvs. den 1 augusti 2001.

1.2. Lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

17 §. *Priserna per enhet för grundläggande utbildning.* Det föreslås att bestämmelsen i paragrafens 1 mom. om beräkning av priset per enhet för grundläggande utbildning ändras och utökas med ett nytt 8 mom. som

gäller beräkning av priset per enhet för förskoleundervisning. Paragrafens nuvarande 8 mom. blir 9 mom. Priset per enhet för förskoleundervisningen skall vara 85 procent av det pris per enhet per elev som bestämts för utbildningsanordnaren i fråga. Priset per enhet för förskoleundervisning som ges elever med förlängd läroplikt är på grund av mer omfattande studiesociala förmåner och även i övrigt högre kostnader detsamma som priset per enhet för grundläggande utbildning. För närvarande är priset per enhet för förskoleundervisning för alla elever detsamma som priset per enhet för grundläggande utbildning. Det lägre priset per enhet för förskoleundervisningen skall vid den beräkning av priset per enhet för grundläggande utbildning som avses i 1 mom. beaktas så, att 85 procent av antalet elever som får förskoleundervisning räknas med.

Ikraftträdelsebestämmelse. Lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2000. Från ingången av augusti till utgången av december 2000 bestäms den finansiering av förskoleundervisningen som kommunerna får på ett sätt som avviker från bestämmelserna i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet i fråga om kommunens statsandel (6 §), grunden för statsandelen till kommunen (8 §) och kommunens finansieringsandel av driftkostnader som gäller undervisningsverksamhet och bibliotek (9 §). Kostnaderna för förskoleundervisning som ordnas för andra än sådana som omfattas av förlängd läroplikt skall inte beaktas när kommunens finansieringsandel per invånare räknas ut. Den finansiering kommunen skall få för förskoleundervisningen under de fem månaderna är 57 procent av produkten av antalet elever som får förskoleundervisning och priset per enhet för förskoleundervisningen. Enligt ikraftträdelsebestämmelsens 3 mom. bestäms finansieringen från ingången av januari till utgången av juni 2001 på motsvarande sätt som enligt 2 mom. hösten 2000. Priset per enhet för förskoleundervisning som ges elever som omfattas av förlängd läroplikt är dock hela tiden detsamma som priset per enhet för grundläggande utbildning.

I ikraftträdelsebestämmelsens 4 mom. bestäms om den statsandel som skall beviljas samkommuner och privata utbildningsanordnare för förskoleundervisningen hösten 2000. Statsandelen skall, med undantag av elever med förlängd läroplikt, vara 85 pro-

cent av priset per enhet för samkommunen eller den privata utbildningsanordnaren. Kostnaderna för förskoleundervisning som ordnas för andra än sådana som omfattas av förlängd läroplikt från augusti 2000 till utgången av juni 2001 skall inte heller för samkommuner och privata utbildningsanordnare beaktas när kommunernas finansieringsandelar per invånare räknas ut.

Enligt ikraftträdelsebestämmelsens 5 mom. skall man vid beräkning av priserna per enhet för grundläggande utbildning för 2001 inte beakta kostnader som föranletts av förskoleundervisning som ordnats i samband med barndagvården år 1999.

1.3. Lag om barndagvård

1 a §. Enligt 1 § lagen om barndagvård kan kommunen ordna barndagvård i form av daghemsvård, familjedagvård, lekverksamhet eller annan dagvårdsverksamhet. Enligt lagens 2 § 1 mom. kan sådana barn som ännu inte uppnått läropliktsåldern komma i åtnjutande av barndagvård, samt om särskilda omständigheter det påkallar, även äldre barn. Sedan ingången av 1996 har alla föräldrar till eller andra vårdnadshavare för barn under skolåldern rätt till en sådan av kommunen anordnad daghems- eller familjedagvårdsplats för barnet som avses i lagens 1 § 2 eller 3 mom. tills det såsom läropliktigt börjar i grundskolan eller motsvarande skola. Bestämmelserna om skyldighet att ordna barndagvård ingår i lagens 11 § och 11 a § 1 mom.

Kommunen kan fullgöra sin skyldighet att ordna barndagvård bl.a. genom att sköta verksamheten själv, tillsammans med andra kommuner, vara medlem i en samkommun som sköter verksamheten eller skaffa service från staten, en annan kommun, en samkommun eller någon annan offentlig eller privat serviceproducent. Vid anskaffning av service från en privat serviceproducent skall servicen motsvara den nivå som krävs av motsvarande kommunala verksamhet (4 § 1 och 3 mom. lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården). När det gäller en sådan dagvårdsplats som avses i 1 § 2 och 3 mom. lagen om barndagvård skall man således också vid köp av service tillämpa bestämmelserna om antalet barn och vård- och fostringspersonalen i förordningen om barndagvård och i förordningen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad

personal inom socialvården.

I lagen om barndagvård ingår inga särskilda bestämmelser om förskoleundervisning. Många kommuner har dock som en del av dagvårdens småbarnsfostran ordnat förskoleundervisning som särskilt riktat sig till åldersgruppen sexåringar, men också för ännu yngre barn.

De bestämmelser om förskoleundervisning som nu föreslås i lagen om grundläggande utbildning tillämpas från den 1 augusti 2000 på all förskoleundervisning som med stöd av nämnda lag i regel ordnas året innan läroplikten uppkommer. Det ankommer på kommunen att ordna förskoleundervisningen. Kommunen kan ordna förskoleundervisning förutom i skolan eller på någon annan lämplig plats också på en sådan dagvårdsplats som avses i 1 § 2 och 3 mom. lagen om barndagvård.

Enligt den nu föreslagna 1 a § i lagen om barndagvård tillämpas på förskoleundervisningen, om förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning ordnas på en sådan dagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. lagen om dagvård, som komplement till lagen om grundläggande utbildning lagen om barndagvård och de förordningar som utfärdats med stöd av den, om inte något annat bestäms i lagen om grundläggande utbildning eller i en förordning med stöd av den. Bestämmelsen motsvarar det föreslagna 1 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning.

Det som skall tillämpas är de bestämmelser i förordningen om barndagvård som utfärdats med stöd av 5 § lagen om barndagvård och som gäller antalet barn som vårdas på dagvårdsplatsen samt den personal som deltar i vård- och fostringsuppgifter. Tillämpas skall också bestämmelserna i förordningen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården såsom ett komplement till de behörighetsvillkor för rektor och lärare i förskoleundervisning som med stöd av 37 § 3 mom. lagen om grundläggande utbildning föreskrivs i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet. Även andra än de klasslärare, barnträdgårdslärare eller pedagogie kandidater som enligt förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet är behöriga att meddela förskoleundervisning kan således delta i förskoleundervisningens undervisnings- och fostringsarbete. I praktiken är det närmast

socialpedagoger samt i vissa kommuner dessutom dag- och närvårdare samt familjedagvårdare som kan komma i fråga.

Avsikten är dessutom att på det sätt som närmare anges ovan i motiveringen till 1 § i lagen om grundläggande utbildning till förordningen om behörighetsvillkor för personal inom undervisningsväsendet föga en övergångsbestämmelse enligt vilken en person med socialpedagog- eller socionomutbildning (YH) som arbetat i dagvårdsuppgifter är behörig att meddela förskoleundervisning i de fall då kommunen har beslutat att ordna förskoleundervisningen på en sådan dagvårdsplats som avses i lagen om barndagvård.

Den föreskoleundervisningsreform som lagen om grundläggande utbildning medför ändrar inte behörighetsvillkoren i fråga om den dagvård som kommunen ordnar med stöd av lagen om barndagvård. Familjerna bibehåller också sin subjektiva rätt till en dagvårdsplats.

11 a §. Enligt det nuvarande 11 a § 1 mom. skall ett barn få vara på en sådana dagvårdsplats som avses i bestämmelsen tills det såsom läropliktigt enligt grundskolelagen börjar i grundskolan eller motsvarande skola. Dagvård skall dock anordnas under en del av dagen, när barnet innan att ha nått den i grundskolelagen nämnda läropliktsåldern deltar i förundervisning i skolan.

På grund av lagen om grundläggande utbildning och de nu föreslagna ändringarna i den föreslås att ordalydelsen i bestämmelsen preciseras så, att begreppen "grundskola" och "motsvarande skola" ersätts med begreppet "grundläggande utbildning". I stället för att tala om att delta i förundervisning i skolan talas det om att "delta i förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning".

I lagen om grundläggande utbildning har man frångått begreppet "grundskola" och ersatt det med begreppet "grundläggande utbildning". De bestämmelser om förskoleundervisning som nu föreslås i lagen om grundläggande utbildning gör det möjligt för kommunen att besluta ordna förskoleundervisning inte bara i skolan utan också på någon annan lämplig plats eller t.ex. på en sådan dagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. lagen om dagvård.

De ändringar som nu föreslås i 11 a § 1 mom. lagen om barndagvård är tekniska till sin natur och medför ingen ändring i sak

jämfört med nuläget.

11 b §. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar i sak det nu föreslagna tillägget till 6 § 1 mom. lagen om grundläggande utbildning. På samma sätt som i fråga om arrangemangen kring förskoleundervisningen skall också dagvårdsarrangemangen i kommunen samt platserna där dagvården äger rum och tidpunkten för undervisningen samordnas med förskoleundervisningsarrangemangen så att barn som deltar i dagvård på ett smidigt sätt kan delta i förskoleundervisningen. Bestämmelsen är avsedd att styra planeringen av funktionerna och ålägger t.ex. inte kommunerna att ordna transporter.

Ikraftträdelsebestämmelse. Lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2000.

1.4. Lag om stöd för hemvård och privat vård av barn

3 §. *Val av vårdform.* Enligt gällande 3 § 3 mom. anses såsom val av dagvårdsplats enligt 11 a § 1 mom. lagen om barndagvård inte det att barnet under ett verksamhetsår omedelbart innan det såsom läropliktigt börjar i grundskolan eller motsvarande skola deltar i av kommunen ordnad förskoleundervisning under en del av dagen.

På grund av lagen om grundläggande utbildning och de nu föreslagna ändringarna i den föreslås att bestämmelsen preciseras. Begreppen "grundskola" och "motsvarande skola" ersätts med begreppet "grundläggande utbildning". För undvikande av oklarheter skall begreppet "förskoleundervisning under en del av dagen" ersättas med begreppet "halvdagsvård".

De ändringar som nu föreslås medför ingen ändring i sak jämfört med nuläget. Bestämmelsen gör det dock fortfarande möjligt för en familj, där barnet inte deltar i förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning, att i stället välja en halvdagsvårdsplats enligt lagen om barndagvård.

Så som redan konstaterades ovan i fråga om den nya 1 a § som föreslås i lagen om barndagvård, föreskrivs i 11 a § 1 mom. lagen om barndagvård om rätten till av kommunen anordnad dagvårdsplats för familjer med barn under skolåldern. I paragrafens 2 mom. bestäms om familjernas rätt till ekonomiskt stöd enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn som alternativ till en av kommunen anordnad dagvårdsplats. Bestämmelsen motsvarar 3 § 1

mom. i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn, enligt vilket en familj som inte väljer en av kommunen ordnad dagvårdsplats för sitt barn har rätt till sådant stöd för hemvård av barn eller stöd för privat vård av barn som avses i lagen.

I den reglering som gäller dagvårdsplats och alternativt ekonomiskt stöd har man utgått ifrån att familjen för att ordna barnets vård kan välja antingen en av kommunen ordnad dagvårdsplats eller ekonomiskt stöd som alternativ till detta. Avvikande från denna huvudregel kan en kombination av två olika vård- och stödformer således fortfarande komma i fråga i ett sådant fall som avses i 3 § 3 mom. lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn.

Paragrafen skall samtidigt ändras i sin helhet eftersom paragrafens 1 och 2 mom. i den svenskspråkiga författningssamlingen felaktigt skrivits ihop till ett moment.

4 §. *Vårdpenning*. Enligt gällande 4 § 4 mom. är vårdpenningen enligt stödet för privat vård av barn, utan hinder av vad som bestäms om vårdpenningens belopp i 3 mom., dock 350 mark per kalendermånad, om barnet under den tid som avses i 3 § 3 mom. under en del av dagen deltar i förskoleundervisning som ordnas av kommunen såsom dagvård eller i grundskolan eller om barnet i det fall som avses i 36 § 1 mom. grundskolelagen inleder skolgången tidigare än vad som stadgas.

De ändringar som nu föreslås i bestämmelsen beror på lagen om grundläggande utbildning och de nu föreslagna ändringarna i nämnda lag samt i lagen om barndagvård och i 3 § 3 mom. lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn. Bestämmelsen medför ingen ändring i sak jämfört med nuläget annat än till obetydlig del såtillvida att bestämmelsen i överensstämmelse med sitt ursprungliga syfte i fortsättningen också skall gälla de situationer då barnet enligt 27 § lagen om grundläggande utbildning inleder den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som bestämts och deltar i förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning det år då läroplikten uppkommer. För närvarande får största delen av dessa barn förskoleundervisning med stöd av lagen om barndagvård som en del av småbarnsfostran i den av kommunen anordnade dagvården. Familjen måste då för att ordna barnets vård välja antingen en av kommunen anordnad dagvårdsplats eller ekonomiskt

stöd.

5 § *Vårdtillägg*. Enligt gällande 5 § 4 mom. är vårdtillägget till stödet för privat vård av barn för den tid som avses i 4 § 4 mom. dock hälften av det belopp som vårdtillägget annars skulle uppgå till. Det föreslås att paragrafens 4 mom. skall ändras. Bestämmelsen motsvarar det nu föreslagna 4 § 4 mom.

17 §. *Utbetalning*. Enligt 23 § lagen om grundläggande utbildning börjar läsåret i den grundläggande utbildningen den 1 augusti och avslutas den 31 juli. Det föreslås att hänvisningen till grundskolelagen i paragrafens 3 mom. stryks som obehövlig. Dessutom ersätts begreppet "grundskola" med begreppet "grundläggande utbildning". Ändringarna är av lagteknisk natur.

Ikraftträdelsebestämmelse. Lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2000.

1.5. Lag om klientavgifter inom social- och hälsovården

7 a §. *Avgifter för barndagvård*. I 31 § 1 mom. lagen om grundläggande utbildning ingår en bestämmelse om att förskoleundervisningen är avgiftsfri.

I 7 a § 6 mom. lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården bestäms om avgifterna för dagvård som ordnas en del av dagen eller i övrigt på deltid. Enligt bestämmelsen skall kommunen på de grunder den bestämmer ta ut en avgift i relation till vårdtiden som är lägre än avgiften för heldagsvård enligt samma paragrafs 2—4 mom. om ett barn är i dagvård en del av dagen eller om vårdtiden per dag, vecka eller månad annars fortgående är betydligt kortare än den regelrätta vårdtiden i heldagsvård.

För tydlighets skull föreslås att till bestämmelsen fogas en mening på slutet om att också tid som används för avgiftsfri förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning skall beaktas som en faktor som sänker avgiften för dagvården. Sänkningen skall gälla heldagsvård och halvdagsvård eller vård som annars ordnas en del av tiden.

Ikraftträdelsebestämmelse. Lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2000.

2. Närmare bestämmelser

På basis av propositionen stryks bestäm-

melsen i 4 § förordningen om grundläggande utbildning om den maximala arbetsmängden per dag i förskoleundervisningen. Utbildningsanordnaren beslutar om undervisningsarrangemangen och arbetstiderna. Till förordningen om grundläggande utbildning fogas en bestämmelse som gäller hur man söker till förskoleundervisning. I regel skall endast barn som anmält sig till förskoleundervisning inom den tid utbildningsanordnaren angivit kunna delta i den. Av särskilda skäl skall barn som söker senare kunna antas till förskoleundervisningen. Vid behov ges närmare bestämmelser om bildande av undervisningsgrupper i förskoleundervisningen genom förordning.

På basis av propositionen skall bestämmelserna i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet ändras så, att behörighetsvillkoren skall gälla all förskoleundervisning på lika grunder oberoende av var den ordnas. Behöriga att meddela förskoleundervisning är fortfarande de personer som har behörighet som klasslärare eller som har avlagt pedagogie kandidatexamen enligt 11 § förordningen om examina och lärarutbildning på det pedagogiska området eller barnträdgårdsläraryxamen.

Socialpedagoger och socionomer (YH) skall med beaktande av innehållet i deras utbildning inte som sådana vara behöriga att meddela förskoleundervisning. Avsikten är dock att till förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet foga en övergångsbestämmelse enligt vilken en person som avlagt socialpedagogexamen eller socionomexamen (YH) med studier i socialpedagogik och som när lagen träder i kraft arbetar eller under tre år före ikraftträdandet har arbetat minst ett år i sådana barndagvårdsuppgifter (lednings-, styrnings- eller utvecklingsuppgifter eller vård-, omsorgs-, uppfostrings-, undervisnings- eller rehabiliteringsuppgifter som kräver omfattande kunskaper) som avses i 4 § förordningen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården, skall vara behörig att från ingången av augusti 2000 till utgången av juli 2002 meddela förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning i de fall då kommunen har beslutat att ordna förskoleundervisningen på en sådan dagvårdsplats som avses i lagen om barndagvård. Syftet med bestämmelsen är särskilt att säkerställa att kommuner där

det vid lagens ikraftträdande råder brist på personer med formell behörighet att meddela förskoleundervisning skall få större möjligheter att starta förskoleundervisningen. Samtidigt inverkar bestämmelsen på socialpedagogernas och socionomernas (YH) ställning under övergångsperioden. Avsikten är dessutom att under övergångsperioden ordna fortbildning som ger pedagogiska och didaktiska färdigheter speciellt för uppgifter inom förskoleundervisningen. Genom att slutföra fortbildningen skall ovan avsedda personer med socialpedagog- eller socionomutbildning få permanent behörighet för uppgifter som lärare i förskoleundervisning. Också en person som antagits till socionomutbildning (YH) före år 2000 och senare avlägger socionomexamen kan antas till fortbildning. Fortbildningen skall omfatta ca 15 studieveckor. Även tidigare slutförd utbildning med inriktning på förskoleundervisning skall kunna godkännas helt eller delvis så att den ersätter ovan avsedda fortbildning.

I fråga om annan personal än lärare som deltar i förskoleundervisningen skall behörighetsvillkoren inte tas med i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet. I fråga om behörigheten för annan personal som deltar i undervisningen när det gäller förskoleundervisning som ordnas på en dagvårdsplats gäller vad som bestäms i förordningen om barndagvård och i nämnda förordning om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården. Bl.a. socialpedagoger skall således kunna fungera som annan undervisnings- och fostringspersonal.

De nuvarande Grunderna för förskoleundervisningens läroplan, som utfärdas av Utbildningsstyrelsen, skall revideras så, att de träder i kraft samtidigt som förskoleundervisningsreformen. Utvecklingen av innehållet i den småbarnsfostran som lyder under lagen om barndagvård fortsätts i nära anslutning till utvecklingen av förskole- och nybörjarundervisningen.

I anslutning till reformen produceras anvisningar och idémateriel för kommunerna och andra utbildningsanordnare om hur förskoleundervisningen skall ordnas och integreras med småbarnsfostran i dagvården och med den grundläggande utbildningen. Behövlig kompletterande utbildning och fortbildning om reformen kommer att ordnas.

3. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2000. Bestämmelserna om skyldigheten att ordna förskoleundervisning och om rätten till förskoleundervisning träder dock i kraft,

med undantag av barn med förlängd läroplikt, först den 1 augusti 2001.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om grundläggande utbildning

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 21 augusti 1998 om grundläggande utbildning (628/1998) 1 § 2 mom., rubriken för 4 § samt 4 § 1 och 4 mom., 5 §, 6 § 1 och 2 mom., 10 § 1 mom., 32 § 1 mom., 33 § 1 mom. och 34 § 1 mom. samt fogas till 14 § ett nytt 3 mom. och till lagen en ny 26 a § som följer:

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag bestäms dessutom om den förskoleundervisning som i regel ges året innan läroplikten uppkommer, om den påbyggnadsundervisning som ges dem som slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs och om den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen. Ifall förskoleundervisning enligt denna lag ordnas på en sådan dagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. lagen om barndagvård (36/1973) tillämpas på förskoleundervisningen dessutom, om inte något annat bestäms i denna lag eller i en förordning med stöd av den, vad som bestäms i lagen om barndagvård eller i en förordning med stöd av den.

kommer. Kommunen är dessutom skyldig att ordna förskoleundervisning det år läroplikten uppkommer för barn som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 25 § 2 mom. och för barn som enligt 27 § inleder den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som bestämts. De tjänster som avses i denna lag kan kommunen ordna själv eller i samråd med andra kommuner eller genom att skaffa tjänsterna av de anordnare av grundläggande utbildning som avses i 7 eller 8 §. Kommunen kan skaffa tjänster som gäller förskoleundervisning också av någon annan offentlig eller privat serviceproducent. Kommunen svarar för att de tjänster som den skaffar ordnas enligt denna lag.

En kommun som har såväl finsk- som svenskspråkiga invånare är skyldig att ordna grundläggande utbildning och förskoleundervisning separat för vardera språkgruppen.

4 §

Skyldighet att ordna grundläggande utbildning och förskoleundervisning

Kommunen är skyldig att för barn i läropliktsåldern som bor på kommunens område ordna grundläggande utbildning samt förskoleundervisning året innan läroplikten upp-

5 §

Annan utbildning och grundläggande utbildning för andra än läropliktiga

Kommunen kan ordna förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen och påbyggnadsundervisning. Kommunen beslutar om ordnande av grundläggande utbildning för andra än läropliktiga.

6 §

Bestämmande av skolplats för eleverna

Undervisningen i kommunen skall ordnas så att elevernas resor med hänsyn till bebyggelsen, skolornas och andra undervisningsplatsers placering samt kommunikationerna är så trygga och korta för eleverna som möjligt. När förskoleundervisning ordnas skall dessutom tas hänsyn till att de barn som deltar i undervisningen har möjlighet att utnyttja dagvårdsservice.

Läropliktiga och andra som får sådan undervisning som avses i denna lag skall av kommunen anvisas en närskola enligt 1 mom. eller en annan lämplig plats, vid vilka utbildningen enligt 4 § 1 och 2 mom. denna lag sker på elevens eget språk, om kommunen är skyldig att ordna undervisning på nämnda språk. En elev som får förskoleundervisning kan som plats för undervisningen anvisas också en sådan dagvårdsplats som avses i 4 § 1 mom. och som uppfyller motsvarande krav eller någon annan plats som lämpar sig för förskoleundervisning. Av grundad anledning som har samband med undervisningen kan kommunen byta plats för undervisningen utan att ändra på undervisningsspråket.

10 §

Undervisningsspråk

Skolans undervisningsspråk och det språk som används i undervisning som ordnas på annan plats än i skolan är antingen finska eller svenska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, rommani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen meddelas på något annat språk än elevens egna ovan nämnda språk om detta inte äventyrar elevens möjligheter att följa undervisningen.

14 §

Timfördelning och grunderna för läroplanen

I fråga om förskoleundervisningen bereds det beslut som gäller timfördelningen och avses i 1 mom. av undervisningsministeriet i

samråd med social- och hälsovårdsministeriet och det beslut som gäller grunderna för läroplanen och som avses i 2 mom. av utbildningsstyrelsen i samråd med forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården.

26 a §

Rätt till förskoleundervisning

Ett barn har rätt att få förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer. Barn som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 25 § 2 mom. och sådana barn som enligt 27 § inleder den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som bestämts, har rätt till förskoleundervisning också det år läroplikten uppkommer.

Elevens vårdnadshavare beslutar om deltagande i förskoleundervisningen, utom i fråga om det undantag som anges i 26 § 1 mom. Bestämmelser om förfarandet vid ansökan till förskoleundervisning ges vid behov genom förordning.

Bestämmelser om bildandet av undervisningsgrupper i förskoleundervisningen ges vid behov genom förordning.

32 §

Skolresor

Om en elev i grundläggande utbildning, påbyggnadsundervisning eller sådan förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. har längre än fem kilometer till skolan eller om vägen med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig, har eleven rätt till fri skolskjuts eller till ett tillräckligt understöd för transport eller ledsagande till skolan.

33 §

Inkvartering

Om skolresan för en elev i grundläggande utbildning, påbyggnadsundervisning eller sådan förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. inte kan ordnas på det sätt som bestäms i 32 § 2 mom. har eleven rätt till avgiftsfri inkvartering och helpension.

34 §

Hälsovård och vård vid olycksfall

För en elev i grundläggande utbildning och i sådan förskoleundervisning som ingår i fullgörande av läroplikten enligt 26 § 1 mom. är vården vid olycksfall som har drabbat eleven i skolan, under skolresan eller på inkvarteringsstället avgiftsfri för eleven.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2000.

Utan hinder av vad som bestäms i 4 § 1 mom. och 26 a § om förskoleundervisning för andra barn än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom., gäller kommunens skyldighet att ordna förskoleundervisning och barnets rätt till förskoleundervisning först från den 1 augusti 2001.

2.

Lag**om ändring av 17 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 21 augusti 1998 om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998) 17 § 1 mom. och

fogas till 17 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1186/1998, ett nytt 8 mom. varvid det nuvarande 8 mom. blir 9 mom. som följer:

17 §

Priserna per enhet för grundläggande utbildning

Priserna per enhet per elev i grundläggande utbildning skall beräknas vartannat år på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har haft för den grundläggande utbildningen under året före det då priserna per enhet bestäms. När priserna per enhet beräknas beaktas emellertid inte utgifterna för undervisning utomlands eller de elever som får sådan undervisning. Vid beräkning av priserna per enhet beaktas 85 procent av antalet elever som får förskoleundervisning avsedd för andra elever än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning och 60 procent av de elever som fyllt 18 år.

Priset per enhet i förskoleundervisning för andra elever än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om

grundläggande utbildning är 85 procent av det pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2000.

Utan hinder av 6, 8 och 9 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998) är den statsandel som kommunen beviljas från den 1 augusti 2000 till utgången av nämnda år för förskoleundervisning som ordnas för andra elever än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning, fem tolfte delar av ett belopp som är 57 procent av produkten av antalet elever som får nämnda undervisning hösten 2000 och priset per enhet för förskoleundervisningen.

Utan hinder av 6, 8 och 9 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet är den statsandel som kommunen beviljas från ingången av 2001 till den 30 juni nämnda år för förskoleundervisning

som ordnas för andra elever än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning, sex tolfedelar av ett belopp som är 57 procent av produkten av antalet elever som får nämnda undervisning hösten 2000 och priset per enhet för förskoleundervisningen. Efter detta beviljas kommunen statsandel för nämnda förskoleundervisning enligt vad som bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Utan hinder av 7 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet är den statsandel som samkommuner och privata utbildningsanordnare beviljas från den 1 augusti 2000 till utgången av nämnda år för

förskoleundervisning som ordnas för andra elever än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. grundläggande utbildning, fem tolfedelar av produkten av antalet elever som får nämnda undervisning och priset per enhet för förskoleundervisningen.

Utan hinder av 17 § 1 mom. i denna lag samt 1 § 3 mom. lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet beaktas kostnaderna för förskoleundervisning som har ordnats i samband med barndagvård 1999 inte i de riksomfattande totalkostnaderna för grundläggande utbildning när priserna per enhet för grundläggande utbildning för 2001 räknas ut.

3.

Lag

om ändring av lagen om barndagvård

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 19 januari 1973 om barndagvård (36/1973) 11 a § 1 mom., sådant det lyder i lag 630/1991, samt

fogas till lagen en ny 1 a och en ny 11 b § som följer:

1 a §

När förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) ordnas på en sådan dagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. i denna lag, tillämpas på förskoleundervisningen vad som bestäms i denna lag eller i en förordning med stöd av den, om inte något annat bestäms i lagen om grundläggande utbildning eller i en förordning med stöd av den.

11 a §

Kommunen skall, utöver vad som bestäms i 11 §, se till att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare, efter utgången av den tid för vilken moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen (364/1963) får betalas, kan få en sådan av kommunen anordnad dagvårdsplats för barnet som avses i 1 § 2 eller 3 mom. och att barnet kan få dagvård tills det såsom läro-

pliktigt enligt lagen om grundläggande utbildning inleder den grundläggande utbildningen. Dagvård skall dock anordnas under en del av dagen, när barnet innan det har nått den i lagen om grundläggande utbildning nämnda läropliktsåldern deltar i förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning. Dagvården skall om möjligt anordnas i den form som barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare önskar.

11 b §

När dagvård ordnas skall man se till att barn i dagvård har möjlighet att delta i förskoleundervisning enligt 1 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2000.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

4.

Lag

om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 20 december 1996 om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 3 §, 4 § 4 mom., 5 § 4 mom. och 17 § 3 mom. som följer:

3 §

Val av vårdform

Stöd enligt denna lag betalas på det villkor att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare inte väljer en dagvårdsplats enligt 11 a § 1 mom. lagen om barndagvård och att barnet faktiskt är bosatt i Finland.

Rätt till stöd för hemvård av barn föreligger dock endast, om barnet inte har fyllt tre år eller om det hör till samma familj som ett annat barn under tre år som berättigar till vårdpenning och som vårdas på samma sätt.

Om barnet inte deltar i förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) anses såsom val av dagvårdsplats som ordnas av kommunen enligt 1 mom. inte det att barnet under ett verksamhetsår omedelbart innan det såsom läropliktigt börjar den grundläggande utbildningen deltar i av kommunen ordnad halvdagsvård.

4 §

Vårdpenning

Utan hinder av 3 mom. är vårdpenningen enligt stödet för privat vård av barn dock 350 mark per kalendermånad, om barnet deltar i sådan dagvård eller sådan förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande

utbildning som avses i 3 § 3 mom. eller om barnet i enlighet med 27 § lagen om grundläggande utbildning inleder den grundläggande utbildningen ett år tidigare än vad som bestäms.

5 §

Vårdtillägg

I det fall som avses i 4 § 4 mom. är vårdtillägget till stödet för privat vård av barn dock hälften av det belopp som vårdtillägget annars skulle uppgå till.

17 §

Utbetalning

Utbetalningen av stödet upphör dock senast den 31 juli det år då barnet som läropliktigt inleder den grundläggande utbildningen.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2000.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

5.

Lag

om ändring av 7 a § lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 3 augusti 1992 om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) 7 a § 6 mom., sådant det lyder i lag 1134/1996, som följer:

7 a §

Avgifter för barndagvård

2—4 mom. Även avgiftsfri förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) skall beaktas som en faktor som sänker avgiften för dagvården.

Om ett barn är i dagvård en del av dagen eller om vårdtiden per dag, vecka eller månad annars fortlgående är betydligt kortare än den regelrätta vårdtiden i heldagsvård, skall kommunen på de grunder den bestämmer ta ut en avgift i relation till vårdtiden som är lägre än avgiften för heldagsvård enligt

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2000.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 1 oktober 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Undervisningsminister *Maija Rask*

1.

Lag**om ändring av lagen om grundläggande utbildning**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 21 augusti 1998 om grundläggande utbildning (628/1998) 1 § 2 mom., rubriken för 4 § samt 4 § 1 och 4 mom., 5 §, 6 § 1 och 2 mom., 10 § 1 mom., 32 § 1 mom., 33 § 1 mom. och 34 § 1 mom. samt

fogas till 14 § ett nytt 3 mom. och till lagen en ny 26 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag bestäms dessutom om den förskoleundervisning som ges året innan läroplikten uppkommer, om den påbyggnadsundervisning som ges dem som slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs och om den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen.

I denna lag bestäms dessutom om den förskoleundervisning som *i regel* ges året innan läroplikten uppkommer, om den påbyggnadsundervisning som ges dem som slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs och om den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen. *Ifall förskoleundervisning enligt denna lag ordnas på en sådan dagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. lagen om barndagvård (36/1973) tillämpas på förskoleundervisningen dessutom, om inte något annat bestäms i denna lag eller i en förordning med stöd av den, vad som bestäms i lagen om barndagvård eller i en förordning med stöd av den.*

4 §

Skyldighet att ordna grundläggande utbildning

För barn i läropliktsåldern som bor på kommunens område är kommunen skyldig att ordna grundläggande utbildning. De tjänster som avses i denna lag kan kommunen ordna själv eller i samråd med andra kommuner eller genom att skaffa tjänsterna av de anordnare av grundläggande utbildning som avses i 7 och 8 §.

4 §

Skyldighet att ordna grundläggande utbildning och förskoleundervisning

Kommunen är skyldig att för barn i läropliktsåldern som bor på kommunens område ordna grundläggande utbildning *samt förskoleundervisning* året innan läroplikten uppkommer. Kommunen är dessutom skyldig att ordna förskoleundervisning *det år läroplikten uppkommer* för barn som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 25 § 2 mom. och för barn som enligt 27 § inleder den grundläggande utbildningen ett år senare

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

En kommun som har såväl finsk- som svenskspråkiga invånare är skyldig att ordna grundläggande utbildning separat för vardera språkgruppen.

5 §

Ordnande av förskoleundervisning, påbyggnadsundervisning och förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen

Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning för barn som bor på dess område och som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 25 § 2 mom. Vederbörande ministerium kan bevilja kommunen tillstånd att ordna förskoleundervisning också för andra elever.

Kommunen kan ordna påbyggnadsundervisning och förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen.

6 §

Bestämmande av skolplats för eleverna

Undervisningen i kommunen skall ordnas så att elevernas resor med hänsyn till bebyggelsen, skolornas och andra undervisningsplatser placering samt kommunikationerna är så trygga och korta för eleverna som möjligt.

Den som är läropliktig och den elev som får annan sådan undervisning som avses i denna lag skall av kommunen anvisas en närskola enligt 1 mom. eller en annan lämplig plats, vid vilka utbildningen enligt 4 § 1

än vad som bestämts. De tjänster som avses i denna lag kan kommunen ordna själv eller i samråd med andra kommuner eller genom att skaffa tjänsterna av de anordnare av grundläggande utbildning som avses i 7 eller 8 §. Kommunen kan skaffa tjänster som gäller förskoleundervisning också av någon annan offentlig eller privat serviceproducent. Kommunen svarar för att de tjänster som den skaffar ordnas enligt denna lag.

5 §

Annan utbildning och grundläggande utbildning för andra än läropliktiga

Kommunen kan ordna förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen och påbyggnadsundervisning. Kommunen beslutar om ordnande av grundläggande utbildning för andra än läropliktiga.

6 §

Bestämmande av skolplats för eleverna

Undervisningen i kommunen skall ordnas så att elevernas resor med hänsyn till bebyggelsen, skolornas och andra undervisningsplatser placering samt kommunikationerna är så trygga och korta för eleverna som möjligt. När förskoleundervisning ordnas skall dessutom tas hänsyn till att de barn som deltar i undervisningen har möjlighet att utnyttja dagvårdsservice.

Läropliktiga och andra som får sådan undervisning som avses i denna lag skall av kommunen anvisas en närskola enligt 1 mom. eller en annan lämplig plats, vid vilka utbildningen enligt 4 § 1 och 2 mom. denna

Gällande lydelse

och 2 mom. i denna lag sker på elevens eget språk, om kommunen är skyldig att ordna undervisning på nämnda språk. Av grundad anledning som har samband med undervisningen kan kommunen byta plats för undervisningen utan att ändra på undervisningsspråket.

10 §

Undervisningsspråk

Skolans undervisningsspråk är antingen finska eller svenska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, rommani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen meddelas på något annat språk än elevens egna ovan nämnda språk om detta inte äventyrar elevens möjligheter att följa undervisningen.

Föreslagen lydelse

lag sker på elevens eget språk, om kommunen är skyldig att ordna undervisning på nämnda språk. *En elev som får förskoleundervisning kan som plats för undervisningen anvisas också en sådan dagvårdsplats som avses i 4 § 1 mom. och som uppfyller motsvarande krav eller någon annan plats som lämpar sig för förskoleundervisning.* Av grundad anledning som har samband med undervisningen kan kommunen byta plats för undervisningen utan att ändra på undervisningsspråket.

10 §

Undervisningsspråk

Skolans undervisningsspråk *och det språk som används i undervisning som ordnas på annan plats än i skolan* är antingen finska eller svenska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, rommani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen meddelas på något annat språk än elevens egna ovan nämnda språk om detta inte äventyrar elevens möjligheter att följa undervisningen.

14 §

Timfördelning och grunderna för läroplanen

I fråga om förskoleundervisningen bereds det beslut som gäller timfördelningen och avses i 1 mom. av undervisningsministeriet i samråd med social- och hälsovårdsministeriet och det beslut som gäller grunderna för läroplanen och som avses i 2 mom. av utbildningsstyrelsen i samråd med forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården.

26 a §

Rätt till förskoleundervisning

Ett barn har rätt att få förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer. Barn som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 25 § 2 mom. och sådana

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

barn som enligt 27 § inleder den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som bestämts, har rätt till förskoleundervisning också det år läroplikten uppkommer.

Elevens vårdnadshavare beslutar om deltagande i förskoleundervisningen, utom i fråga om det undantag som anges i 26 § 1 mom. Bestämmelser om förfarandet vid ansökan till förskoleundervisning ges vid behov genom förordning.

Bestämmelser om bildandet av undervisningsgrupper i förskoleundervisningen ges vid behov genom förordning.

32 §

Skolresor

Om en elev som får grundläggande utbildning, förskoleundervisning eller påbyggnadsundervisning har längre än fem kilometer till skolan eller om vägen med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig för honom, har eleven rätt till fri skolskjuts eller till ett tillräckligt understöd för transport eller ledsagande till skolan.

32 §

Skolresor

Om en elev i grundläggande utbildning, påbyggnadsundervisning eller sådan förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. har längre än fem kilometer till skolan eller om vägen med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig, har eleven rätt till fri skolskjuts eller till ett tillräckligt understöd för transport eller ledsagande till skolan.

33 §

Inkvartering

Om transporten för en elev i grundläggande utbildning, förskoleundervisning eller påbyggnadsundervisning inte kan ordnas på det sätt som bestäms i 32 § 2 mom. har eleven rätt till avgiftsfri inkvartering och helpension.

33 §

Inkvartering

Om skolresan för en elev i grundläggande utbildning, påbyggnadsundervisning eller sådan förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. inte kan ordnas på det sätt som bestäms i 32 § 2 mom. har eleven rätt till avgiftsfri inkvartering och helpension.

34 §

Hälsovård och vård vid olycksfall

Vård av olycksfall som har drabbat en elev i skolan, under skolresan eller på inkvarteringsstället är avgiftsfri för eleven.

34 §

Hälsovård och vård vid olycksfall

För en elev i grundläggande utbildning och i sådan förskoleundervisning som ingår i fullgörande av läroplikten enligt 26 § 1

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

mom. är vården vid olycksfall som har drabbat eleven i skolan, under skolresan eller på inkvarteringsstället avgiftsfri för eleven.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2000.

Utan hinder av vad som bestäms i 4 § 1 mom. och 26 a § om förskoleundervisning för andra barn än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom., gäller kommunens skyldighet att ordna förskoleundervisning och barnets rätt till förskoleundervisning först från den 1 augusti 2001.

2.

Lag**om ändring av 17 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
*ändras i lagen den 21 augusti 1998 om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998) 17 § 1 mom. och
 fogas till 17 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1186/1998, ett nytt 8 mom. varvid det nuvarande 8 mom. blir 9 mom. som följer:*

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

17 §

17 §

*Priserna per enhet för grundläggande utbildning**Priserna per enhet för grundläggande utbildning*

Priserna per enhet per elev i grundläggande utbildning skall beräknas vartannat år på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har haft för den grundläggande utbildningen under året före det då priserna per enhet bestäms. När priserna per enhet beräknas beaktas emellertid inte utgifterna för undervisning utomlands eller de elever som får sådan undervisning. När priserna per enhet beräknas skall 60 procent av de elever som fyllt 18 år beaktas.

Priserna per enhet per elev i grundläggande utbildning skall beräknas vartannat år på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har haft för den grundläggande utbildningen under året före det då priserna per enhet bestäms. När priserna per enhet beräknas beaktas emellertid inte utgifterna för undervisning utomlands eller de elever som får sådan undervisning. *Vid beräkning av priserna per enhet beaktas 85 procent av antalet elever som får förskoleundervisning avsedd för andra elever än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

utbildning och 60 procent av de elever som fyllt 18 år.

Priset per enhet i förskoleundervisning för andra elever än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning är 85 procent av det pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2000.

Utan hinder av 6, 8 och 9 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998) är den statsandel som kommunen beviljas från den 1 augusti 2000 till utgången av nämnda år för förskoleundervisning som ordnas för andra elever än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning, fem tolfedelar av ett belopp som är 57 procent av produkten av antalet elever som får nämnda undervisning hösten 2000 och priset per enhet för förskoleundervisningen.

Utan hinder av 6, 8 och 9 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet är den statsandel som kommunen beviljas från ingången av 2001 till den 30 juni nämnda år för förskoleundervisning som ordnas för andra elever än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning, sex tolfedelar av ett belopp som är 57 procent av produkten av antalet elever som får nämnda undervisning hösten 2000 och priset per enhet för förskoleundervisningen. Efter detta beviljas kommunen statsandel för nämnda förskoleundervisning enligt vad som bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Utan hinder av 7 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet är den statsandel som samkommuner och privata utbildningsanordnare beviljas från den 1 augusti 2000 till utgången av nämnda år för förskoleundervisning som ordnas för andra elever än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. grundläggande utbildning, fem tolfedelar av produkten av antalet elever som får nämnda undervisning och priset per enhet för förskoleundervis-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ningen.

Utan hinder av 17 § 1 mom. i denna lag samt 1 § 3 mom. lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet beaktas kostnaderna för förskoleundervisning som har ordnats i samband med barndagvård 1999 inte i de riksomfattande totalkostnaderna för grundläggande utbildning när priserna per enhet för grundläggande utbildning för 2001 räknas ut.

3.

Lag

om ändring av lagen om barndagvård

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 19 januari 1973 om barndagvård (36/1973) 11 a § 1 mom., sådant det lyder i lag 630/1991, samt
fogas till lagen en ny 1 a och en ny 11 b § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

När förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) ordnas på en sådan dagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. i denna lag, tillämpas på förskoleundervisningen vad som bestäms i denna lag eller i en förordning med stöd av den, om inte något annat bestäms i lagen om grundläggande utbildning eller i en förordning med stöd av den.

11 a §

Kommunen skall, utöver vad som stadgas i 11 §, sörja för att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare, efter utgången av den tid för vilken moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63) får betalas, kan få en sådan av kommunen anordnad dagvårdsplats för barnet som avses i 1 § 2 eller 3 mom. och att barnet kan få dagvård tills det såsom läropliktigt enligt grundskolelagen (476/83) börjar i grundskolan eller motsvarande skola.

11 a §

Kommunen skall, utöver vad som bestäms i 11 §, se till att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare, efter utgången av den tid för vilken moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen (364/1963) får betalas, kan få en sådan av kommunen anordnad dagvårdsplats för barnet som avses i 1 § 2 eller 3 mom. och att barnet kan få dagvård tills det såsom läropliktigt enligt lagen om grundläggande utbildning inleder den grundläggande utbild-

Gällande lydelse

Dagvård skall dock anordnas under en del av dagen, när barnet innan att ha nått den i grundskolelagen nämnda läropliktsåldern deltar i förundervisning i skolan. Dagvården skall om möjligt anordnas i den form som barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare önskar.

Föreslagen lydelse

ningen. Dagvård skall dock anordnas under en del av dagen, när barnet innan det har nått den i *lagen om grundläggande utbildning* nämnda läropliktsåldern deltar i förskoleundervisning enligt *lagen om grundläggande utbildning*. Dagvården skall om möjligt anordnas i den form som barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare önskar.

11 b §

När dagvård ordnas skall man se till att barn i dagvård har möjlighet att delta i förskoleundervisning enligt 1 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2000.

Åtgärder som verkställigheten av *lagen* förutsätter får vidtas innan *lagen* träder i kraft.

4.

Lag**om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn**

I enlighet med riksdagens beslut ändras i *lagen* den 20 december 1996 om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 3 §, 4 § 4 mom., 5 § 4 mom. och 17 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

3 §

Val av vårdform

Stöd enligt denna lag betalas på det villkor att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare inte väljer en dagvårdsplats enligt 11 a § 1 mom. *lagen* om barndagvård och att barnet faktiskt är bosatt i Finland. Rätt till stöd för hemvård av barn föreligger dock endast, om barnet inte har fyllt tre år eller om det hör till samma familj som ett annat barn under tre år som berättigar till vårdpenning och som vårdas på samma sätt.

Såsom val av dagvårdsplats som ordnas av kommunen enligt 1 mom. anses inte det att barnet under ett verksamhetsår omedelbart innan det såsom läropliktigt börjar i grund-

Föreslagen lydelse

3 §

Val av vårdform

Stöd enligt denna lag betalas på det villkor att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare inte väljer en dagvårdsplats enligt 11 a § 1 mom. *lagen* om barndagvård och att barnet faktiskt är bosatt i Finland.

Rätt till stöd för hemvård av barn föreligger dock endast, om barnet inte har fyllt tre år eller om det hör till samma familj som ett annat barn under tre år som berättigar till vårdpenning och som vårdas på samma sätt.

Om barnet inte deltar i förskoleundervisning enligt *lagen om grundläggande utbildning* (628/1998) anses såsom val av dagvårdsplats som ordnas av kommunen enligt

Gällande lydelse

skolan eller motsvarande skola deltar i av kommunen ordnad förskoleundervisning under en del av dagen.

Föreslagen lydelse

1 mom. inte det att barnet under ett verksamhetsår omedelbart innan det såsom läropliktigt börjar *den grundläggande utbildningen* deltar i av kommunen ordnad *halvdagsvård*.

4 §

Vårdpenning

Utan hinder av 3 mom. är vårdpenningen enligt stödet för privat vård av barn dock 350 mark per kalendermånad, om barnet under den tid som avses i 3 § 3 mom. under en del av dagen deltar i förskoleundervisning som ordnas av kommunen såsom dagvård eller i grundskolan eller om barnet i det fall som avses i 36 § 1 mom. grundskolelagen inleder skolgången tidigare än vad som stadgas.

Utan hinder av 3 mom. är vårdpenningen enligt stödet för privat vård av barn dock 350 mark per kalendermånad, om barnet *deltar i sådan dagvård eller sådan förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning* som avses i 3 § 3 mom. eller om barnet *i enlighet med 27 § lagen om grundläggande utbildning inleder den grundläggande utbildningen ett år tidigare än vad som bestäms*.

5 §

Vårdtillägg

För den tid som avses i 4 § 4 mom. är vårdtillägget till stödet för privat vård av barn dock hälften av det belopp som vårdtillägget annars skulle uppgå till.

I det fall som avses i 4 § 4 mom. är vårdtillägget till stödet för privat vård av barn dock hälften av det belopp som vårdtillägget annars skulle uppgå till.

17 §

Utbetalning

Utbetalningen av stödet upphör dock senast den 31 juli *innan grundskolans läsår enligt 22 § grundskolelagen börjar* det år då barnet som läropliktigt börjar i grundskolan.

Utbetalningen av stödet upphör dock senast den 31 juli det år då barnet som läropliktigt *inleder den grundläggande utbildningen*.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2000.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

5.

Lag**om ändring av 7 a § lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 3 augusti 1992 om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) 7 a § 6 mom., sådant det lyder i lag 1134/1996, som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 a §

Avgifter för barndagvård

Om ett barn är i dagvård en del av dagen eller om vårdtiden per dag, vecka eller månad annars fortgående är betydligt kortare än den regelrätta vårdtiden i heldagsvård, skall kommunen på de grunder den bestämmer ta ut en avgift i relation till vårdtiden som är lägre än avgiften för heldagsvård enligt 2—4 mom.

Om ett barn är i dagvård en del av dagen eller om vårdtiden per dag, vecka eller månad annars fortgående är betydligt kortare än den regelrätta vårdtiden i heldagsvård, skall kommunen på de grunder den bestämmer ta ut en avgift i relation till vårdtiden som är lägre än avgiften för heldagsvård enligt 2—4 mom. Även avgiftsfri förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) skall beaktas som en faktor som sänker avgiften för dagvården.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2000.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.
